

hláská

ročník X, 1999, č.3

Odešel Josef Miler

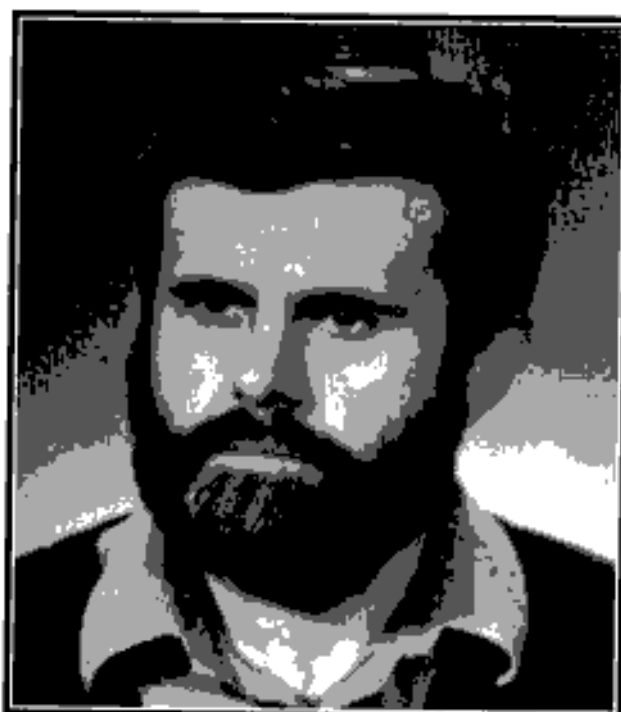
V pondělí 3. května nad ránem zemřel po těžké nemoci RNDr. Josef Miler, předseda Klubu Augusta Sedláčka.

Přátelé mě požádali, abych napsal článek o zemřelém, a tedy jsem s těžkým srdcem přijal. neújdědomuje si v tu chvíli, jak obtížnou úlohu jsem na sebe vzal. Políbit kamarády, kteří jeden za druhým odcházejí předčasně, je smutná věc. Do smutku se mísí i stud sama před sebou, že jsem živému nevěnoval takovou pozornost, jakou jsem měl. Psát o Josefu Milerovi v této nešťastné souvislosti je pro mne o to těžší, že vím, jak neměl rád formality a vytváření "gipsových hlav". V obavě, abych jej do takové roviny nepostavil a sám jsem si vzpomínku na něj nekřivil, neodvážuji se užít obvyklou formu nekrologů a zároveň se obávám, že se s úkolem nebudu umět vypořádat, jak příležitost žádá.

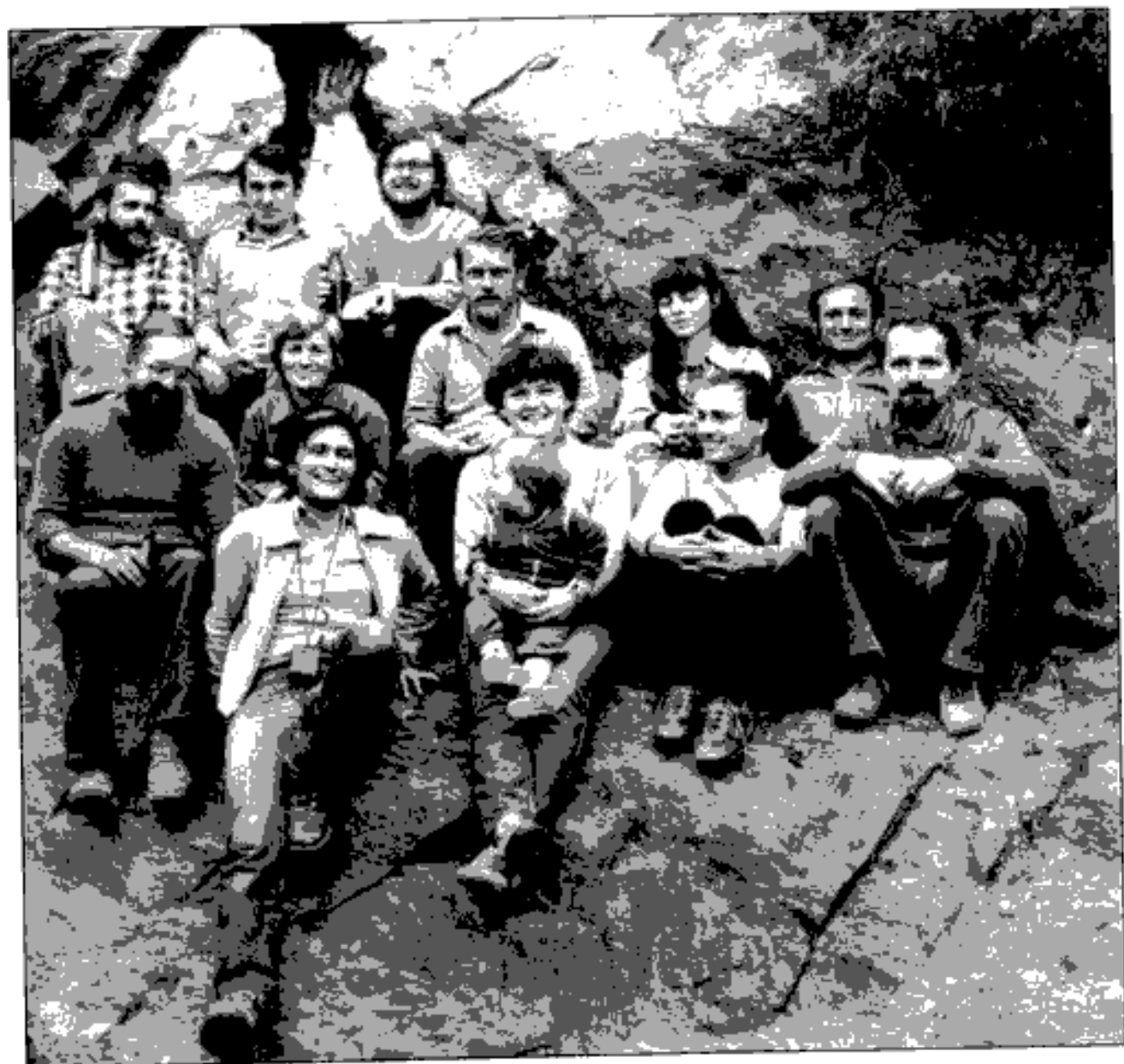
Náš vztah byl toho druhu, že o něm nemohu mluvit bez divného pocitu jinak, než jako o Pepíkovi. Znali jsme se přes dvacet let a po tu dobu mi bylo skoro při všech setkáních poslouchat a nechat se okonzlovat nebo rozčilovat rozsáhlými promluvy, v nichž vykládal bohatě vyargumentované názory na politiku, dějiny, hrady a opět politiku. Většinou stačilo "řuknout" a pak už jen poslouchat. Často jsem toho využíval, chtěje se rychle zorientovat v nějaké oblasti. Občas mi při tom zbylo věřit nebo doufat, že má pravdu, podle toho, o co šlo.

Když jsme si koncem sedmdesátých let na chodbě před posluchárnou plzeňské techniky sdělili zhnusení nad komunistickým režimem, on mladý externí asistent, matematik, a já student, nadchl mě jeho hluboký rozbor situace. Když pak přišel s tím, že "boševik to má spočítané" a dával mu pět let, skládaje argument k argumentu, vypadalo to logicky, ale nevěřil jsem, neboť kde tehdy byla logika. Ve skutečnosti se rozuzlení jen o pár let zpozdilo. Podobně tomu bylo i v jiných věcech. Pepík viděl dál, než já, a uměl si představit možnosti, které jsme my v jeho blízkosti považovali za neuskutečnitelné.

Když jsme s Maxem, ing. arch. Vladimírem Švábem, se kterým jsem Pepíka seznámil, obcházel kompetentní místa v marné snaze zveřejnit naše práce o tvrzích a setkávali se jen s výmluvami a chytračením, Pepík prohlásil, že založíme spolek a budeme si svoje práce vydávat sami. Považovali jsme to za krásný nesmysl

a jen váhavě souhlasili, že se na činnosti takového spolku budeme podílet, vznikne-li, čemuž jsme upřímně nevěřili. Pepík oslovil další kolegy, v první řadě Petra Rožmberského, a s umíněnou vytrvalostí začal vyjednávat s institucemi. Je třeba mít na mysli poměry reálného socialismu začátku osmdesátých let, aby bylo jasno, do jakého podniku se to pustil a s kým se při tom setkával. Předmět činnosti spolku, feudální sídla, a zařazení jménem "buržoasního" historika Sedláčka, na patřičných místech budily v lepším případě ostych. S Maxem jsme si pak o Pepíkovi říkali: "Jeho asi nikdo neurazí", ale bylo to spíš tak, že potlačil nával citu v zájmu cíle. Nakonec prorazil, i když vítězství mělo podobu danou dobovým rámcem. Klub Augusta Sedláčka se uvolil na své půdě zřizovat klub skodováckých odborů, Pepík, Max a já jsme totiž tehdy byli jejich členy, odbornou garanci poskytl osobou Dr. Tomáše Durdíka Archeologický ústav ČSAV (teďe jednou děkujeme, pane docente Richtere). Na závěrečném jednání, kde představitelé odborového zařízení dali svůj souhlas, jsem si v roli přítakatele panů

Nebřeziny 1984. Josef Miler nahotě první zleva. Foto Z. Procházka

Milera, Durdíka a Švábka s úžasem říkal na Pepikovu adresu v duchu a pak venku nahlas: "Vou! mu to vážně sežrali!!!". V roce 1984 pak vyšla poprvé Ročenka Klubu Augusta Sedláčka, první a jediný sborník, který se tehdy monotematicky věnoval feudálním sídlům a svým úspěchem prorazil cestu ke vzniku pozdějšího *Castellologica bohemia*.

V dnešních poměrech respektování občanských svobod je pro ty, kteří tehdejší dobu nepamatují, nebo na ni zapoměli, přirozené a nezajímavé, že existuje spolek, který se může zabývat pouze tím, čím nás. Ve své době to však bylo něco jako zjevení, oáza normalnosti uprostřed společenského dění ovládaného zvásty o vedoucí uloze komunistů, o závazcích na počest..., o boji "za", nebo, naopak, "proti", o třídím hledisku ideových východisek.

Odpovídaly tomu také návštěvy klubovních schůzí s přednáškami, které lehce naplňovaly Malý sál pilséské Besedy. Za otevření tohoto prostoru k publikaci a setkávání klub vděčí zejména vůli svého předsedy. Odnesl jsem si jeho zásluhou z té doby i soukromé poučení, že

není třeba slevovat ze svých přání a představ, a že se s nimi dá i uspět.

Nejsem v tuto chvíli schopen soustavně shrnout všechnu organizační práci Josefa Milera pro naše společenství a vůbec jí nedokážu vydat zprávu o jeho odborné práci na poli castellologie. Vzpomínám však, že čas, který jsem po těch více než dvacet let s Pepikem strávil, patřil k tomu dobremu, co mě potkało.

Když předloni zval na oslavu svých padesátin, zahrnulo mě, jak běží čas. Během setkání jsem při pohledu na oslavence došel k názoru, že padesátka není žádná tragédie, pili jsme pivo, hrál nam k tomu Pepíkův milovaný Louis Armstrong a zpíval o nádherném světě.

Nemoc měla hrozne zvraty. Po nich ale přicházela období, kdy se Pepik vracel ke hrádologické vědě. Říkal jsem si: "Není úplně zle, Pepik pracuje". Neviděli jsme se od zimy. Pak jsem dostal časopis s jakýmsi článkem, který by byl Pepikovi zvlášť milý. Několik dní na to volám, abych omlánil svoji návštěvu. Pepik nebere telefon.

Jan Anderle

Poslední práce Pepíka Milera

Posledními výlety klubu, jichž se jeho předseda účastnil, byla návštěva hradu v Boru u Tachova a podzimní vycházka na hrad Lopatu v roce 1997. V listopadu toho roku sklátila Pepíka těžká choroba. Po operacích se jen pozvolna vzpamatovával. Hodně mu při tom pomáhal práce. Uspořádal knihovnu, diapositivы, doplňoval mapy. Stále se staral o přísun nové literatury a pečlivě dbal na vracení zapůjčených knih.

Celé se však věnoval vytváření svého stěžejního díla "Databáze hradů". Základ díla byl podložen celoživotním shromažďováním pramenů o lokalitách v českých zemích. Poslední dobou konfrontoval tyto zkušenosti se studiem západoevropských, zejména francouzských hradů. Jeho praktický přístup, který vycházel vždy z práce na místě, mu nedovoľoval zabředat do nepodložených hypotéz. Po této přípravě přistoupil ke zpracování písemných pramenů. Postupně doplňuje literaturu a do pramenů zadává v řadě případů plné znění. Prochází například celé dílo Antonína Profouse, heslo po hesle, a počítačově podchycuje neznámé predikáty. Vrhá se na desky dvorské a latinský slovník je stále v permanenci. Neopomíná ani málo známé regionální sborníky. Jeho základní seznam lokalit narůstá až na neuvěřitelných 6 823 sídel. Odkazy na literaturu v počtu 26 399 se také budou jen pomalu doplňovat. Celá práce měla být k dispozici na CD mediu společně s plány a fotografiemi. Plošný záběr díla dovoľoval již řadu nových hypotéz. Přestože databázové prostředky přímo vybízí ke klasifikaci, byl Pepa velmi zdrženlivý k jakémukoliv škatulkování. Z toho se vyznal i ve svém posledním příspěvku do Hlásky nazvaném "Jak dál". Zhodnocení přínosu bude věcí dalších badatelů. Bibliografie Josefa Milera byla při

příležitosti jeho padesátin zveřejněna v Hlásce VIII, 1997, č. 3, s. 45.

Kromě této činnosti se stále zajímal o činnost klubu. Ještě v květnu 1998 se účastnil dne otevřených dveří v knihovně KASu a zdálo se, že zákeřnou nemoc překoná. Vždy si našel dost sil na to, aby přečetl text nové připravované publikace pro edici "Zapomenuté hrady, tvrze a místa". I při těžkých zdravotních problémech dokázal v krátké době projít text, najít překlepy, gramatické a stylistické chyby. A nebyl by to Pepa, kdyby nevznesl věcné připomínky. Jeho encyklopedické znalosti lokalit a fotografická paměť na terénní tvary mu dovoľovala věcně kritizovat plány a rekonstrukce. Poslední připomínkové publikace o hradech Strašná skála a Liškův hrad se již nedočkali. Z tiskárny jsem ji přivezl právě v den jeho smrti, 3. května 1999. Rozpracovaná zůstala i jeho prvotina pro zmíněnou edici "Málo známá opevněná sídla na Plzeňsku". Je věnována několika lokalitám na okrese Plzeň - sever, z nichž některé objevil a první prozkoumal. Podle jeho pokynů jsme ještě v dubnu provedli poslední průzkum a začali připravovat plány a rekonstrukce. Publikace zavede čtenáře do kraje stolových hor a sopečných kuželů, do kraje, ke kterému měl Pepík úzký vztah.

Jeho plány na vydávání kvalifikovaných umělecko-historických průvodců se již neuskutečnily. Doufám, že se v řadách KASu najdou pokračovatelé v tvorbě "Milerovy databáze hradů", a že se dočkáme i konference věnované problematice málo známých opevnění, strážišť, dočasných útočišť - zkrátka "hradům Milerova typu".

Petr Mikota

František Alexandr Heber, první badatel českých hradů

Jiří Slavík

Je to již čtrnáct let, co v druhé ročence Klubu Augusta Sedláčka vyšel životopis Františka Alexandra Hebera, zpracovaný Ivanou Bukačovou a Josefem Milerem.¹⁾ Oba autoři shrnuli dosavadní znalosti o autorovi nedokončené encyklopedie českých a moravských hradů.²⁾ Zhotovili soupis jeho 20 vydaných prací, literaturu o něm i přehled všech 361 rytin zmíněné knihy. V polovině letních prázdnin vzpomeneme 184. výročí narození a 150. výročí úmrtí tohoto romantického badatele českých panských sídel. Pokládáme proto za svou povinnost krátce připomenout život a dílo této zajímavé osobnosti.

František Alexander Heber se narodil 19. července 1815 jako jediný syn lesníka Jana Hebera v myslivně Třebekov v obci Jarov u Plas. V roce 1823 mu zemřel otec a s matkou se odstěhovali k příbuzným do Mýta u Zbiroha. Po absolvování čtyř tříd hlavní školy v Pízni se v Praze vyučil kupcem, kde v letech 1836 - 1837 vystupoval na českém divadle. V roce 1839 se přestěhoval do Zbiroha, kde převzal dva obchody a oženil se s Karolínou Seyfertovou. V roce 1840 se jim narodil syn Josef. Ve Zbiroze byl F. A. Heber o Božím těle při výbuchu střelného prachu v hmoždíři popálen a zmrzačen na

levé ruce a snad i v obličeji.³⁾ Po této události se Heber v roce 1841 přestěhoval do Prahy a věnoval se své zálibě - bádání o českých hradech. Od mládí jej zajímaly dějiny a zeměpis Čech, rád cestoval a jako kreslíř - samouk zachycoval zajímavá místa.⁴⁾ Od roku 1840 až do své smrti vykonal řadu cest po Čechách i Moravě, aby zde pátral po minulosti hradů, zámků a tvrzí a písemně i obrazové výsledky své práce pak vydal veřejnosti.⁵⁾ V roce 1837 pravděpodobně vydal v časopise *Erinnerungen*, vydávaným litoměřickou firmou Karla Viléma Medaua, svou prvotinu, článek o hradu Ostrém - Šarfenštejně.⁶⁾ V roce 1842 vyšlo v tomto časopise sedm Heberových monografií o severočeských a středočeských hradech, další dvě vyšly v roce 1843. V témže roce vyšel v deseti sešitech i první díl zmíněné monumentální práce, následovaný každý další rok novým dílem až do roku 1849, kdy ze sedmého dílu vyšlo jen sedm sešitů, posmrtně doplněných v roce 1851 o sešit osmý s 22 obrázky hradů bez textů. Mezitím v roce 1848 začal Heber u Medaua vydávat podobné dílo o padesáti moravských hradech. Součástí prvního svazku bylo i 16 vyobrazení.

První tři díly *Böhmen's Burgen* vycházely takřka bez historické kritiky, ale prohlubující se vědecké znalosti

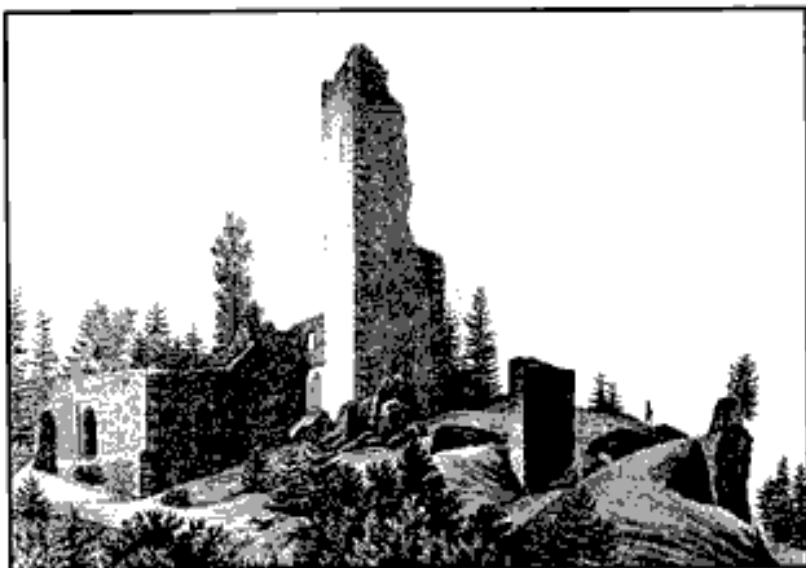
a zkušenosti i kritika a pomoc přátel⁷¹ se kladně odrazily na postupném zlepšení kvality celého díla. Heber využíval všechny dostupné historické prameny včetně ikonografie, jako první začal používat zemské desky, zaměřoval hrady a tvrze, pracoval i s tehdy novými katastrálními mapami. Přimo v terénu využíval pomoci místní inteligence. Do sedmi svazků knihy pojal 586 hradů a tvrzí, z nichž 216 zachytil na celkem 358 vyobrazeních. Tato vyobrazení mají spolu s popisy stavu hradů vysokou dokumentární hodnotu. Přimo od Hebera pocházelo asi 240 tužkových předloh,⁷² další dodali jeho přátelé a zaměstnanci Medauova závodu. Mezi autory předloh nalezneme ing. Karla Brantla, Josefa Malocha, Emanuela Kutschera, Františka Šíra a Karla Würbse. Součástí knihy byly i mapy panských sídel a erbovní tabule.

Usilovná práce podlomila Heberovo zdraví a na své průzkumné cestě po východních Čechách došlo v Náchodě k fatálnímu zhoršení jeho nemoci. Ještě 3. června nakreslil náchodský zámek, záhy jej postihlo chrlení krve. Musel v náchodském Bauerově hostinci (U města Prahy) ulehnout a 29. července zde zemřel. Zůstala po něm vdova s devítiletým synem Josefem. 31. července jej náchodský děkan, vlastenecký a pokrokový kněz Josef Regner pochoval na jižní straně presbytáře hřbitovního kostela sv. Jana Křtitele na Starém Městě u Náchoda. Regner pak podporoval Heberovu vdovu, při návštěvě Heberova hrobu snad pořídil Jan Maloch i dnes neznámou daguerrotypii - portrét Josefa Regnera. Hrob byl snad označen deskou, jejíž text měl koncipovat František Palacký.⁷³ Deska však před rokem 1910 zmizela⁷⁴ a hrob byl nově označen až v roce 1958.⁷⁵ Sedmý díl Burgen byl uzavřen po dvou letech a doplněn rytinami bez odpovídajících textů. Slibované další díly již nevysly a na Heberovo dílo navázal až důkladný historik August Sedláček svým monumentálním patnáctisvazkovým dílem *Hrady, zámky a tvrze království českého*.⁷⁶ Heberova pozůstalost byla dědici rozdělena a její zbytky se dnes nalézají na různých místech. Písemná část pozůstalosti se dostala do majetku profesora A. V. Malocha, po jeho úmrtí z ní část odkoupil August Sedláček a zbytek se dostal do sbírek Národního muzea.⁷⁷

Věříme, že s řadou nových informací o F. A. Heberovi a jeho díle, o jeho předchůdcích i pokračovatelích, se bude možné seznámit během letošního roku při obou chystaných seminářích a výstavách.⁷⁸

Poznámky: 1) I. Bukačová - J. Miler: *František Alexander Heber, Ročenka Klubu Augusta Sedláčka 1985*, s. 5 - 24. 2) F. A. Heber: *Bohmens Burgen, Vesten und Bergschlosser*, Prag 1843 - 1849. F. A. Heber: *Mährens Burgen und ihre Sagen*, Prag 1848. 3) L. Domečka: *Fr. Alex. Heber, spisovatel "Hradů, tvrzí a zámků na vrších v Čechách" a jeho skon v Náchodě, Od kladského pomezí, roč. 11, 1933 - 1934, s. 74 - 76. Charakter poranění by mohl vysvětlit, proč dosud nebyla nalezena Heberova podobizna.* 4) Není příliš jasně, jaká byla ekonomická situace

Heberovy rodiny, když první díl Burgen odevzdal nakladateli bez nároku na odměnu 5) Podle předmluvy v I. díle *Bohmens Burgen* 6) I. Bukačová - J. Miler: c. d., s. 10. O vydavatelci časopisu *Erinnerungen an merkwürdige Gegenstände und Begebenheiten verbunden mit Novelletten, Sagen und Geschichten, nebst beigefügten Tableaux, Steintichen, Karten, Planen und Musikalien* více v textové části katalogu Karel Vilém Medau 1791 - 1866, Litoměřice 1998. 7) Patřili k nim zemský historiograf František Palacký, archeolog Ferdinand Břetislav Mikovec, profesori V. A. Svoboda, Antonín Váňkamil Maloch, inženýr Karel Brantl, kreslíř architekt Josef Maloch, úředník a archeolog Mořic Lüssner a další 8) Soubor asi osmdesáti předloh, z části nereprodukovaných, se dochoval dodnes. Soupis souboru i dalších jednotlivin bude publikován samostatně v dalším čísle *Hlásky*. 9) J. Martinek: *František Alexander Heber (K smrti českého archeologa v Náchodě r. 1849), Od kladského pomezí, roč. 12, 1934 - 1935, č. 5 - 6 a 7 - 8, s. 39 - 40 a 50 - 57.* 10) Z. Wirth: *Soupis památek historických a uměleckých v království českém XXXIV, Politický okres Náchodský, Praha 1910, s. 182.* 11) Šim (B. Štorov): *Vzpomínka na F. A. Hebera, Zprávy památkové péče, roč. 18, 1958, s. 126.* 12) A. Sedláček: *Hrady, zámky a tvrze království českého I - XI, Praha 1882 - 1927, reprinty 1928 - 1936 a 1993 - 1998.* 13) *Archív Národního muzea v Praze, Historický ústav Akademie věd (Pozůstalost A. Sedláčka), Rodový archiv Kolovratů Rychnov nad Kněžnou, Muzeum hlavního města Prahy.* 14) *Ve dnech 19. - 21. května proběhl v Muzeu a galerii severního Plzeňska v Mariánské Týnici seminář Romantická castellologie 19. století - západočeské hrady, 23. září proběhne v Náchodě seminář František Alexander Heber a zkoumání hradů českého státu. Součástí první akce byla ve dnech 15. dubna - 23. května výstava Západočeské hrady v díle F. A. Hebera, v Náchodě proběhne obdobná výstava pod názvem František Alexander Heber a zkoumání hradů českého státu ve dnech 17. září - 9. října 1999. O posledních dvou akcích více na jiném místě tohoto čísla *Hlásky*.*

Rytina hradu Orlik u Humpolce podle předlohy F. A. Hebera

Archeologický výzkum hradu Gutštejna

Eva Kamenická

V rámci projektu vědy a výzkumu Památkového ústavu v Plzni pokračují podle finančních možností výzkumy hradu Gutštejna. k. ú. Okrouhlé Hradiště, okr. Tachov. V r. 1995 byl zaměřen areál hradu s okolím, tj. bývalým podhradím, mlýnem, náhonem, přístupovou cestou z údolí a od dvora Daňkova, včetně vlastního předhradí.

Poté bylo objednáno zaměření vlastního hradu, které vyhotovila měřičská skupina Archeologického ústavu AVČR v měř. 1 : 200, 1 : 100, 1 : 50. Toto kvalitní zaměření se stalo výchozím podkladem pro vyhotovení SHP hradu Gutštejna - jeho autorem je PhDr. Tomáš Durdík, archivní řešerší historického hradu zpracoval PhDr. Jiří Ůlovec ze SÚA Praha. Stavebně historický průzkum byl proveden v r. 1996 a přinesl mnohá závazná zjištění a změny oproti údajům, uváděným v dřívějších kastelologických pracích (D. Menclová, České hrady, 1971). Současně byl vyhodnocen stav zdiva statikem a vznikl podklad pro projekt na zabezpečení havarijních stavů zdiva hradu.

V r. 1997 na základě postupu zabezpečovacích prací byl zahájen s minimálními finančními náklady archeologický výzkum. Byl zaměřen na nejohroženější místa, k ověření situací v jižním parkánu, kde je vnější líce hradby nejvíce postiženo sesuvem zdiva. Napříč parkánem byly položeny tři dlouhé sondy o šíři 1 m, které přiléhaly jižní částí k místům havárie jižní stěny. Tím byla současně odkryta vnitřní líce zdiva hradby, její základ, základová spára a skalní podloží. Tento stav sloužil i ke statickému vyhodnocení jako podklad pro stavební práce při zabezpečení zdiva jižní hradby.

V prostoru parkánu rovnoměrně položenými sondami nebyly zjištěny žádné stopy dlažby ani zástavby. Do hloubky cca 50 - 70 cm pod současným povrchem parkánu je sypká světlehnědá hlina s drobnou kamennou sutí a většími lomovými kameny, spadlými ze zdiva během minulých staletí. Pod základovou spárou jižního paláce spadá náhle skalní podloží strmě k jihu (v šířce cca 1 m). Výzkum prokázal, že celá plocha parkánu o šíři cca 9 m byla stesána při přestavbách hradu (během 15. století) a mírně se svažuje k jižní hradbě. V odstupu 1,5 - 2 m před vnitřní lící jižní hradby opět skalní podloží prudce klesá a na tomto strmě se svažujícím podloží je založena jižní hradba.

Celý prostor pod jižním palácem je vyplněn žlutavou jemnou až sprašovitou hlinou s množstvím nálezů 15. století, výše 16. století. Tato vrstva se zesiluje směrem k parkánovému křídlu (jižní přístavek mezi dolním nádvořím a jižním parkánem) a obsahuje značné množství keramických zlomků, ale i drobných předmětů denní potřeby. V horních vrstvách jsou také zlomky omítek a přejzů ze střechy paláce (pozvolná destrukce). Také větší intenzita výskytu keramiky a kachlů ve východní části jižního parkánu nás vede k domněnce, zda parkánové křídlo nesloužilo jako hradní kuchyně. Na toto zjištění se soustředily sondy V a VI/98 v následující sezóně výzkumu, výsledky však byly negativní.

Také sonda IV/97 byla položena v místě havárie se-

verní hradby, která uzavírá dolní nádvoří a měla by se logicky napojovat na obvodovou hradbu horního hradu pod věží - dolní hrdaba tu přiléhala k jejímu zaoblenému SV nároží. Sonda však nepotvrdila předpoklady, základ staré hradby a její připojení tu nebyly nalezeny ani v hloubce 150 cm. Pro statiku založení zdiva severní hradby bylo přínosné zjištění, že tento úsek severní hradby je založen na písku, který "sjiždí" po svahu a stabilita severní hradby je tak ohrožena - došlo tu k vzniku trhliny a vyklonění koruny západní části, následnému zřícení části koruny. V jedolitém písčitém násypu jsme našli pouze několik zlomků keramiky 15. století.

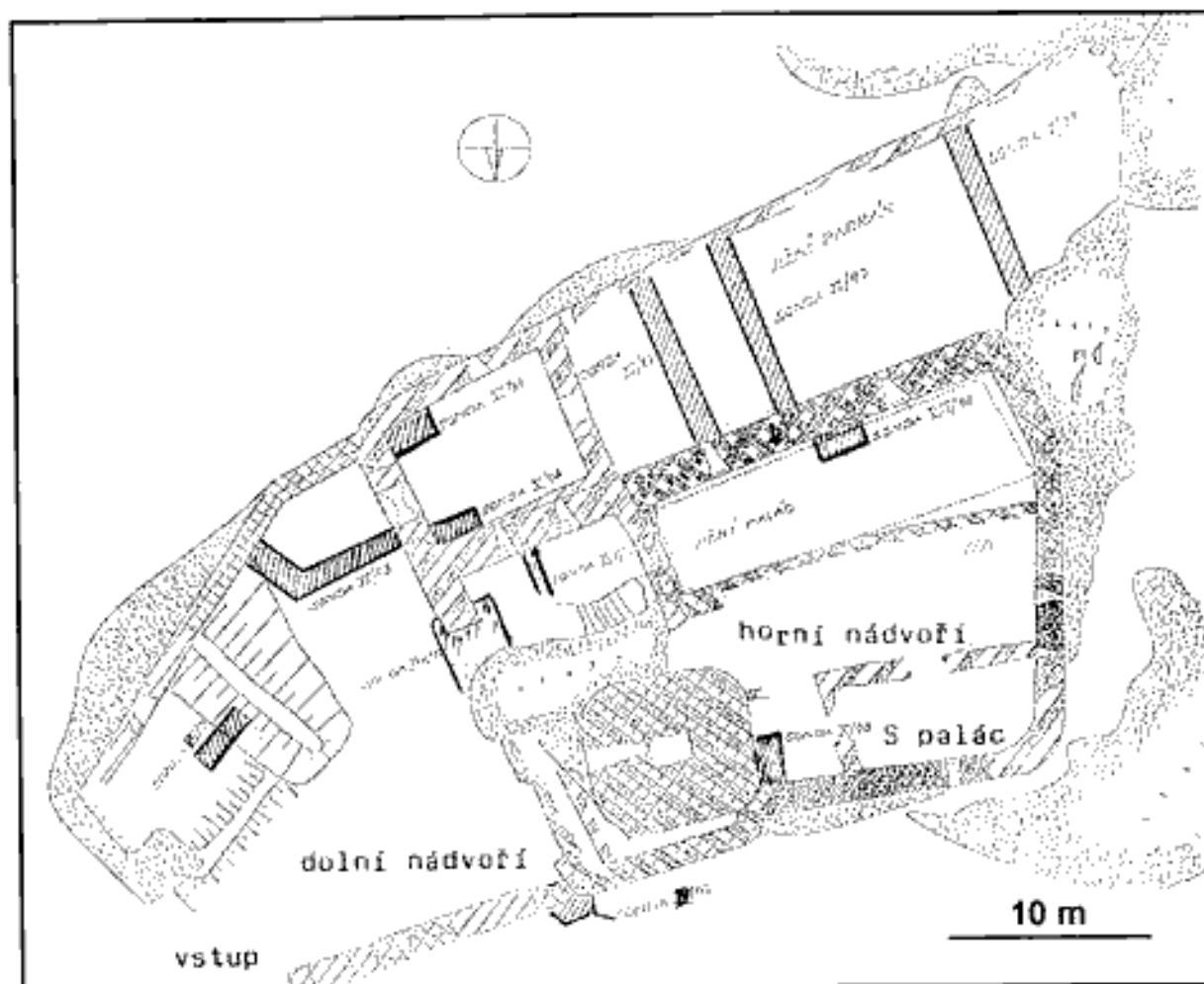
Lícovaný západní i východní blok této hradby byl vyzděn při opravách správou bezdruzického panství počátkem 20. století. Také všechny další opravy a dozdívky a cihlový záklenek nad vchodem do parkánového přístavku náleží těmto opravám. Podle účetní knihy panství Bezdruzice na ně bylo vynaloženo r. 1903 200 korun, tj. asi 20 000 Kč v dnešní měně (SOA Klatovy).

V 2. etapě archeologického výzkumu v r. 1998 bylo položeno v areálu hradu osm menších sond (viz půdorys hradu) k ověření situací. V některých byly zjištěny starší fáze před přestavbou hradu v 15. století a tím poprvé dokumentujeme dosud neznámé fáze stavebního vývoje hradu. Archeologický výzkum navázal na sezónu 1997 a na doporučení archeologické komise (PhDr. T. Durdík) ze září 1997 byly v prostoru hradních nádvoří i interiérů zříceniny rozloženy rovnoměrně další zjišťovací sondy.

Prvé dvě sondy - V/98, VI/98 - byly položeny v prostoru parkánového křídla a navazují na ověřování situací zjištěných ve třech příčných sondách jižního parkánu v r. 1997. Další sonda VIII/98 byla položena pro ověření stavu a izolace klenby sklepení v interiéru jižního paláce, ve střední části u jižní stěny. Sondáž byla provedena rovněž na horním nádvoří, v SV koutu u věže (X/98), dále v prostoru vstupu před jižním palácem, u vchodu do sklepení - sondy IXA, IXB/98.

Celé dolní nádvoří je položeno níže než vlastní jádro hradu na horním skalisku ostrožny. Obvodová hradba dolního nádvoří se připojuje na severu i na jihu na obla nároží hradby horního hradu na spáru. Tento fakt nás vedl k domněnce, že celý horní hrad - jeho starší fáze ze čtrnáctého století - mohl být opevněn příkopem již před hradním jádrem, umístěným na výše položeném skalním hřbetu. Proto poslední sonda (XI/98) byla zvolena napříč prostorem dolního nádvoří, v místě u vstupu do parkánového křídla, a prochází k již zmíněnému objektu v JV koutu.

Rovnoměrně rozmístěné sondy po celé ploše hradu v podstatě potvrdily předpoklady SHP (PhDr. T. Durdík, 1996), přinesly však i další závazná zjištění k starším etapám vývoje hradu. V sondě VI/98, při oblém JV nároží parkánového křídla, ve tmavé vrstvě přiléhající k základové spáře hradby, byly nalezeny zlomky keramiky 14. století. V patě hradby byl vyzděn odvodňovací otvor (cca 20 x 15 cm), do něhož zaústoval mělký žlábek vytesaný ve skalním podloží. Výše byl ve zdivu patrný úskok, což je dokladem nového vyzdění celého jižního

Plán dvorů hradu Gutštejna s vyznačením sond archeologického výzkumu Památkového ústavu Plzeň v letech 1997 a 1998

úseku parkánu, patrně po zřícení či ubourání zdiva počátkem 15. století. JV oblé nároží je autentické a je v základu provázáno - původně směřovalo jako čelní hradba staršího hradu od jihu k severu.

Sonda VII/98 byla situována do interiéru stavby v dolním nádvoří vedle brány (podle popisu A. Sedláčka - holométi světlice). Obvodové zdivo západní stěny je v torzovitém stavu, nedbale založeno, patrně v pozdní etapě života hradu (cihlovokamenné zdivo na hlínu, v objeveném vstupu použit druhotně pískovcový kvádr). Také situace v interiéru stavby nasvědčuje pozdní etapě - mezi nálezy byly zlomky keramiky 16. století a drobné bělavé zlomky kachlů při podlaze objektu. Tu tvoří rovně stesané skalní podloží. Nebyla nalezena dlažba, ve výplni je množství zlomků cihel a prejzů, malty. Jde patrně o čeledník, je pravděpodobná i existence starších staveb v tomto prostoru.

Další sonda VIII, položená u středu stěny jižního paláce, měla ověřit stav výplně nad kamennou klenbou sklepení pod palácem. Ve výplni (30 - 50 cm) jsou opět úlomky červených pálených dlaždic (podlahy) a prejzů, pod nimi je 10 cm silná pevná jílová izolace. Pod jílovou izolací je rub klenby vysypán drobným šterkem. Sonda v jílovité izolaci byla opět pečlivě zatmělena. Dlažba přízemí byla cca 40 cm pod současným terénem.

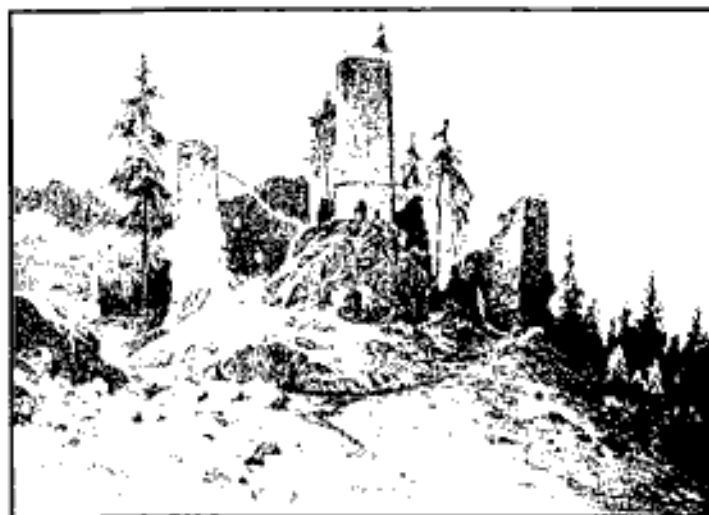
V sondách IXA a IXB byl ověřen prostor vstupu do horního hradu a předsíně před jižním palácem. V prostoru "předsíně", vedle vstupu do sklepení, probíhá souběž-

ně s jižní stěnou základ staršího zdiva o šíři 60 cm. Také v prostoru vstupu pod věží se podařilo odhalit lícovaný základ vstupu, který je situovaný mírně šikmo, patrně přizpůsoben průběhu skaliska, na kterém stojí věž.

Nejzásadnějším poznatkem, potvrzujícím předpoklady SHP, byla dokumentace sondy X/98, položené u západní stěny věže v horním nádvoří. Základová spára věže spočívá na kře z vápenné malty o síle 4 cm, cca 120 cm od současného povrchu. Pod touto krou je několik tenkých hlíněných vrstev obsahujících zlomky keramiky 14. století, včetně tenkých požárových vrstviček, ty jsou promíseny šedým jílem. Na skalním podloží je černohnědá sypka vrstva s uhlíky. Všechny tyto vrstvy zabíhají pod zdivo věže. Na maltové kře je v základu položen druhotně použitý pískovcový kvádr 30 x 50 cm. To vše potvrzuje domněnku SHP, že věž je založena poměrně pozdě a nenáleží k nejstarší etapě hradu, jak se doposud uvádělo.

Zdivo severní hradby přiléhá na oblé nároží věže na spáru, také nároží hradby je vně zaoblené. V sondě se objevuje rozšířený a rovněž oblý základ severní hradby; je zaoblen dovnitř a je v něm zaústěný odvodňovací otvor, který prostupuje celou šířkou severní hradby. Jde o úsek, vyzděný dodatečně po stavbě mezi starou severní hradbou a věží.

Sonda XI/98 položená napříč prostorem dolního nádvoří před parkánovým křídlem měla ověřit, zda v tomto prostoru není starší příkop opevňující horní hradní jádro.

Gutštejn - hradní jádro od východu na počátku 20. století před úpravami bezdružickým panstvím Kresba K. Liebšcher

Sonda měla rozměry 600 x 80 cm a téměř pravoúhle se lomila k jižní hradbě. Pod dnem byla mohutná vrstva velkých lomových kamenů a cihel do hloubky 60 - 80 cm. U východní stěny parkánového křídla byla opět patrná destrukce zdiva z lomového kamene až do hloubky 70 cm. Severní část čelní stěny parkánového křídla byla vyzděna na počátku 20. století, přímo na kamenné destrukci. Při dně na nerovném skalním podloží byly opět žluté jílovité vrstvičky s keramikou 15. století. Skalní podloží klesalo mírně k východu, v žádném případě však nejde o starší příkop. Při začištění sondy bylo při jejím jižním profilu zjištěno zahloubení v délce asi tři metry, které prudce klesalo k jižní stěně. Při následném rozšíření sondy bylo zjištěno, že jde o cisternu (zásobárnu vody pro hrad), která byla umístěna v nejnižším bodě dolního nádvoří, vytesána do skály. Asi do hloubky 1 m od skalního podloží je zaplněna kamenitou sutí, hlouběji se objevuje prejzová drť, dále nebylo těženo.

Závěr. Nahromaděné sutiny u zdív byly zřejmě rovnoměrně rozvezeny a srovnány v celém prostoru hradního areálu (úpravy panství Bezdražice 1903). Vrstva drobného lomového kamene o síle 30 - 60 cm je rozhumta a plocha parkánového křídla, interiéru jižního paláce, vstupu i prostor spodního nádvoří je vyrovnána tímto

materiálem z destrukce. Pod ním jsou neporušené vrstvy destrukce a přestaveb z 15. století s drobnými úlomky keramiky.

Sondy v r. 1998 přinesly přesvědčivé důkazy o tom, že starší hrad prošel v 15. století rozsáhlou radikální přestavbou. Rozmístění starších staveb na hradní ostrožně nebude však možné nikdy ověřit, protože došlo ve velkém rozsahu ke změnám reliéfu terénu ostrožny přitesáním.

Jak bylo zjištěno při průzkumu hradní zříceniny, byla obalová zeď kolem celého horního hradu ukončena cimbuřím a tuto hradbu převyšovaly pouze sedlové střechy obou paláců a velká věž s krytou dřevěnou galérií a hrázděným patrem pod střechou. Mezi paláci byl úzký dvorek a na jihu připojen ve svahu širší parkán (Durdík, T., SHP 1996).

V roce 1998 byly provedeny drobné vyzdívkové práce v lici jižní stěny a zpevnění záklenek okénka v severní stěně v havarijním stavu bez malty. V letošním roce bude pokračováno v průzkumu plochy dolního nádvoří a vstupu, téměř bez finančních prostředků se budeme snažit o dozvěnění SZ oblého nároží horního hradu, kde dochází nejčastěji k zlézání neukázněnými návštěvníky a tím k rozpadu lince hradby. Provizorní zabezpečení palisádou se ukazuje jako neúčinné, před každou sezónou je palisáda zničena, shozena ze stráž. K dočasnému uzavření areálu hradu došlo z důvodu havarijního stavu zříceniny - uvolněné kameny na koruně věže, rozpadající se záklenky oken, trhliny v záklenkách zdiva, uvolněné kameny a spád zdiva západní stěny jižního paláce, atd. Také provádění průzkumů je příčinou ohrazení hradu - hrozí zničení sond během sezóny, nebezpečí pádu návštěvníků.

Proto i touto cestou prosíme návštěvníky hradu Gutštejna o pochopení a zejména o to, aby nezlézali jižní hradbu, kde je již na třech místech zřícené zdivo, a nelezli po zdivu, které očividně rok od roku propadá zkáze (snížení západní stěny za 100 let cca o 2 m!). Dozvědění a spárování středověkého zdiva je doslova mravenčí prací, kdo nevěří, ať to zkusí s námi - Spolek pro záchranu hradu Volfštejna, Krašova i další podobné amatérské spolky v západočeském regionu rádi uvítají dobrovolné zájemce o tuto činnost.

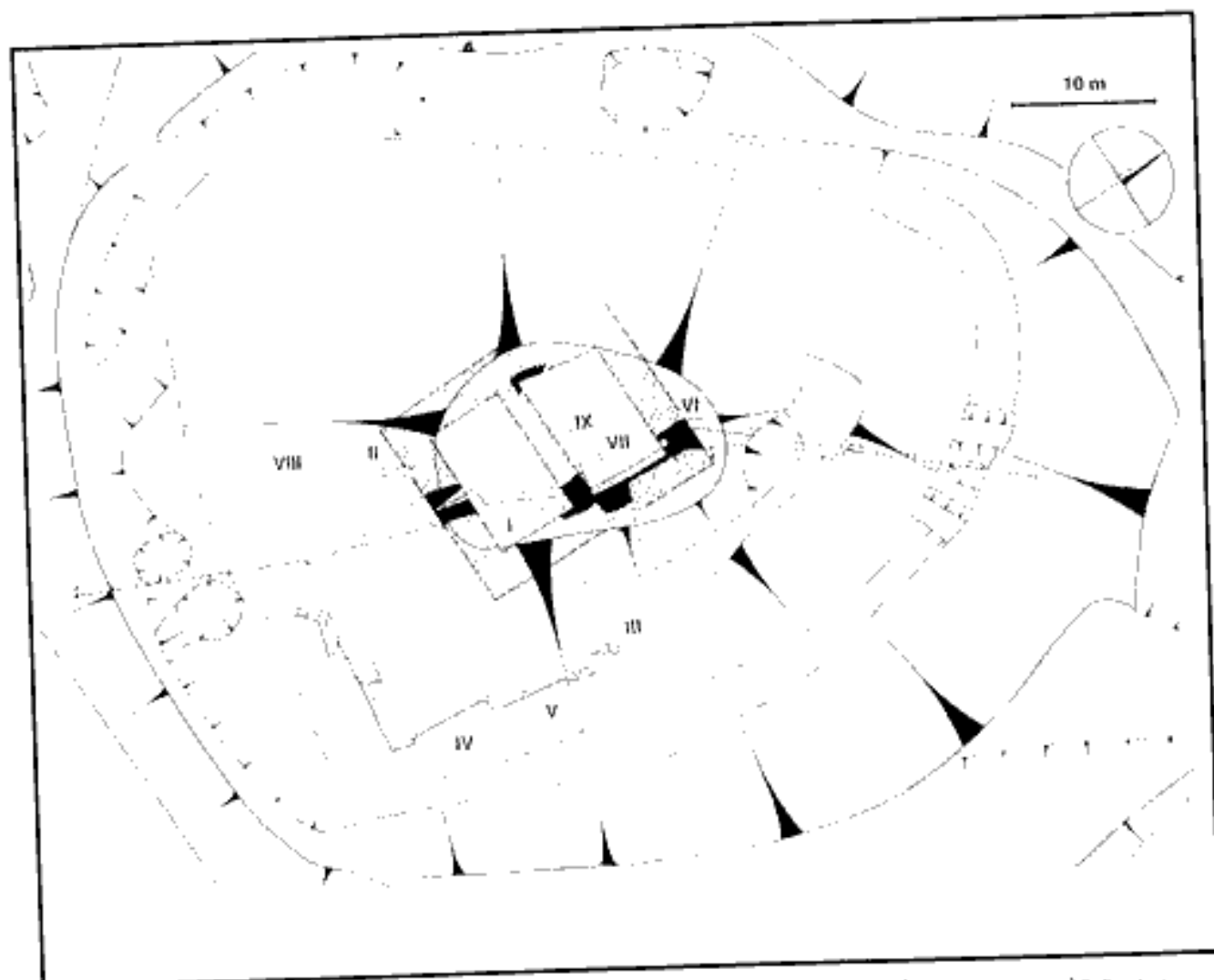
Hrad Osvračín, výsledky výzkumu 1997 - 1998

Zdeněk Procházka

Zbytky poměrně málo známého hradu Osvračín leží v západních Čechách (okr. Domažlice) v blízkosti městečka Staňkova. Malý hrad byl situován na strmém ostrohu vypínajícím se nad stejnojmennou vsí. Relikty panšského sídla tvoří dnes jen zemní opevnění sestávající z hlubokého příkopu obklopujícího jádro bývalého hradu a mělkého příkopu předhradí. O vlastním uspořádání fortifikace kolobaly nejrůznější dohady, které byly, jak ukázal archeologický výzkum v letech 1997 - 1998, zcela mylné. Výzkum se soustředil na jádro hradu, v němž bylo založeno celkem 9 sond označených I - IX. V nich se objevily zbytky rozsáhlého paláce o rozměrech cca 18

x 14 m rozděleného uprostřed příčkou na dva stejné prostory. Vrstvy destrukce, které interiér stavby vyplňovaly, dosahovaly hloubky až 5,3 m. Jižní zeď paláce, jehož zdivo bylo zachováno do výšky podlahy 1. patra, obsahovala zachované střížkové okénko.

Celý výzkum provázela výrazně malý počet archeologických nálezů. Tato situace nás vede k předpokladu, že mladší stavební etapa hradu s kamenným palácem musela mít jen krátké trvání. Větší množství archeologického materiálu poskytla pouze sonda VII B. Její kulturní vrstvy 3 - 6 se skládaly z vypálené mazanice promísené archeologickým materiálem, především zlomky

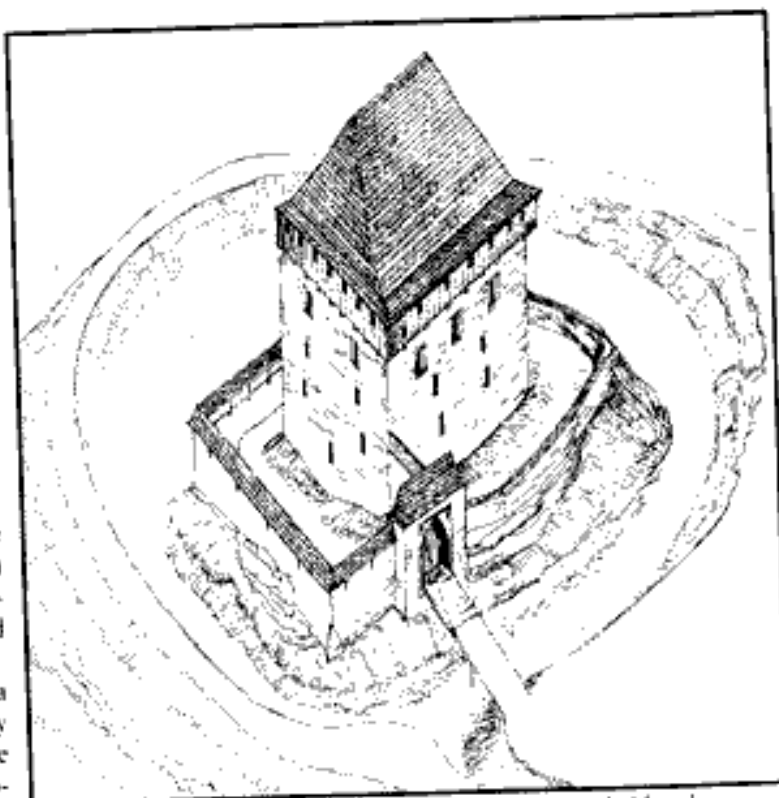

Osvračín - plán hradu s vyznačením sond výzkumu z let 1997 a 1998 (zaměření AÚ Akademie věd ČR Praha)

keramiky, datovatelnými do 1. poloviny 15. století. Výskyt většího množství militáří prokázal, že požár, který existenci hradu ukončil, nebyl náhodný. Jednalo se o dobytí, následné vypálení a zboření hradu, které proběhlo patrně v období let 1422 nebo 1431, kdy husité obléhali blízký Horšovský Týn. Na hradě tehdy sídlil jejich odpůrce Bohuše z Otěšic a Osvračín se patrně stal cílem jedné z jejich válečných akcí.

Ve vrstvě 7, sondy VII B, do níž byly zahloubeny základy paláce, byla objevena keramika staršího časového horizontu, datovaná do období kolem poloviny 13. století. V tomto období zde stál starší, patrně ještě dřevěný hrad, jehož existenci můžeme spojit se Zdeslavem z Osvračína, který se po zdejší sídle píše již v roce 1289. Svoji stavbou s dvoupřstorovým palácem obehnaným obvodovou hradbou připomínal osvračínský hrad spíše prostornější zemanskou tvrz.

Podrobně bylo o výzkumu Osvračína v sezóně 1997 referováno na stránkách Hlášky IX, 1998, č. 1, s. 9 - 11, celý výzkum bude prezentován ve sborníku *Castellologica bohemia*.

Osvračín - pokus o rekonstrukci hradu (kresba autor)

Drobnosti, dodatky, opravy, zajímavosti, ohlasy

Hrad Kleinštejn potřeji

V Hlásce ročník X, 1999, č. 1 byla uveřejněna kritika mého článku o hradě Kleinštejně od pana Hanzla, po jejímž přečtení museli čtenáři Hlásky nabyt dojmu, že jsem neschopný změřit jediný rozměr hradu správně. Opak je pravdou.

V r. 1992 mě PhDr. E. Černá zprostředkovala kontakt s KASem, který jsem požádal o publikování hradu Kleinštejna. Na můj dotaz jsem obdržel kladnou odpověď s tím, že článek nemá být příliš rozsáhlý. Tuto připomínku jsem si vyložil tak, že jsem původní příspěvek zkrátil o dvě třetiny a v půdorysu hradu jsem zakreslil tehdejší stav zdíva (1992) a ne stav z roku 1978, kdy bylo zdívko podstatně zachovalejší. Účelem mého zjednodušeného článku bylo poskytnout čtenářům základní informace o tomto neznámém hradě, jehož půdorys nebyl dosud v žádné literatuře publikován. Tento úkol byl podle mého názoru dostatečně a seriózně splněn.

Hrad Kleinštejn jsem poprvé navštívil v březnu r. 1971 a první zaměření hradu jsem provedl v dubnu 1978, v 2 a některé další partie hradu jsem změřil s ing. arch. J. Pachnerem a ing. Kolářem v r. 1982. Na hrad chodím po dobu 27 let mnohokrát do roka a znám na něm každý sebevětší detail. Průběžně dokumentuji všechny změny, které na hradě nastaly. Po uveřejnění kritiky, kterou s pobavením přečetli všichni moji přátelé, vesměs zájemci o kastelologii, jsem je požádal o objektivní posouzení kritizovaných faktů. V lednu 1999 jsme v hojném počtu navštívili hrad Kleinštejn a přímo na místě prověřili článek pana Hanzla.

a) - Podle pana Hanzla byla faktografie hradu ochuzena - podle našeho názoru nebyla. Pokud na konci jakéhokoliv příspěvku je uveden soupis použité literatury, ze které bylo čerpáno, nebo je v textu odkaz na příslušnou literaturu, není třeba detailně vypisovat všechna fakta v literatuře uvedená. Případný zájemce si je vyhledá sám. Doporučuji panu Hanzlovi, aby si prostudoval ČSN 01 0197 Bibliografické citace. Nafknoť mě z neznalosti A. Sedláčka je směšné. Originál XIV. dílu Hradů přes dvacet let vlastním.

b) - V určení rozměru válcové věže se pan Hanzl v důsledku svých chybných badatelských metod zmyšlil. Je znát, že si věž prohlédl jen velmi povrchně. Jinak by mu neuniklo, že na jihovýchodní straně věže zůstal zachován malý kousek vnějšího lícce věže, ještě v r. 1982 zachovalého do výše 70 cm. Mezi tímto lícem a vnitřním lícem dutiny věže bylo zcela kompaktní zdívko spojené maltou. Síla tohoto zdíva je přesně 3,2 m. Vnitřní dutina věže má průměr od 3,7 do 3,75 m. Z toho vyplývá, že věž měla v přízemí průměr přes deset metrů. S tím korespondoval i vnější líc přilehlé východní hradby. Vzhledem ke kompaktnosti zdíva mezi oběma lícemi je jasné, že věž nestála volně za hradbou, ale byla do ní vetknuta. Celý vnější líc ať na uvedený nepatrný zbytek již přes dvacet let neexistuje, zůstalo jen olámané zdívko. Protože jsem na svém plánu kreslil současný stav zdíva (1992), zakreslil jsem vnější obvod věže čárkovaně. Pan Hanzl by měl vědět, že se takto značí zdívko předpokládané, to znamená, že netvrdím s jistotou, že tomu tak je. Není nám jasné, jak pan Hanzl měřil na olámaném zdívku bez lícce jeho tloušťku a jak sám uvádí dokonce na několika místech a došel k číslu 1,5 m. Navíc i špatně spočítal jím uvážený nesmyslný průměr věže. Při síle zdíva věže 1,5 m a průměru vnitřní dutiny věže 3,7 m by byl vnější průměr věže 6,7 m a ne 6,5 m jak uvádí. V listopadu 1998 bylo opět už několikrát neznámými zlatokopy na hradě kopáno. Přitom došlo k překvapivému obnažení lícce zdíva věže, či obvodní hradby - viz náčrt. Obvodní hradba vybíhá před věž v tupý břit a podobný břit se dá předpokládat i na čelní straně hradu. Byla potvrzena síla zdíva v přízemí věže 3,2 m. Jakým způsobem byla věž

vetknuta do obvodní hradby a jak byla řešena na úrovni ochozu hradby nelze zatím stanovit.

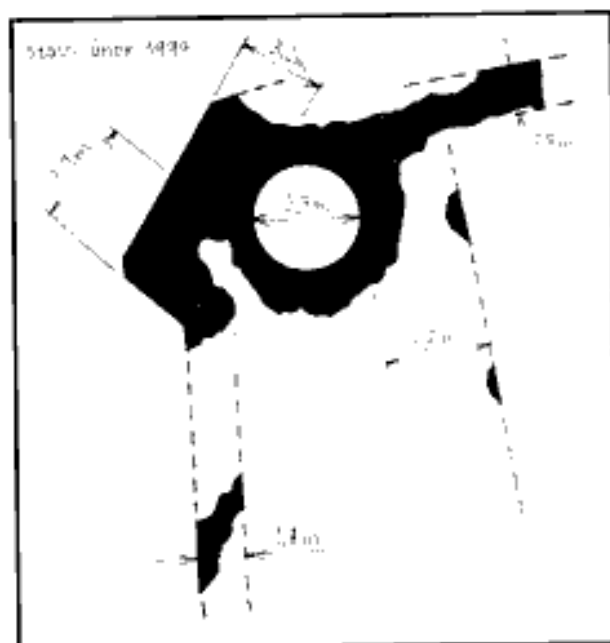
c) - Podle pana Hanzla má obvodní hradba sílu necelý metr. Pokud chce pan Hanzl kritizovat nějaký rozměr, je alespoň vhodné uvádět přesná čísla. Západní hradba má dodnes dochované oba lícce v délce cca 15 m a má ještě dnes výšku přes dva metry. Její síla se pohybuje na různých místech od 1,5 do 1,6 m. Hradba východní má sílu 170 cm, čelní hradba 180 cm (na dvou místech jsou ještě dnes zachovány nepatrné zbytky obou líců, před dvaceti lety do výše 0,5 m viditelných), úsek hradby proti předpokládané studni má sílu zdíva 190 - 200 cm. Všechny tyto síly zdíva jsou na mém plánu odlišeny. Je nám naprosto nepochopitelné, co vlastně pan Hanzl měřil. Jediné vysvětlení nás napadá (pokud vůbec použil pásmo a zdívko jen neodhadoval), že si spletl hlavni hradbu s parkánovou zdí, která má skutečně sílu necelý metr - 80 cm.

d) - Celková délka hradu je údajně na mém plánu chybná - opět musím podotknout, že by pan Hanzl měl uvádět přesné míry a ne mlhavé pojmy. Přesná délka hradu, změřená od vnitřního lícce hradby v prostoru brány k vnitřnímu lícce paláce je 53 m, což odpovídá mému plánu. Můj plán byl redakci zmenšen do měřítka, kdy 1 m skutečnosti odpovídá 1,8 mm na plánu. V tak malém měřítku nelze z plánu přesně odečíst. Hradba západní má délku mezi lícemi přilehlých hradeb 52 m, východní hradba má délku od dutiny věže k předpokládanému nároží paláce 42 m, čelní hradba je od dutiny věže dlouhá k vnitřnímu nároží 21,5 m, atd. Všechny tyto rozměry odpovídají mému plánu. Přesnost celkového půdorysu hradu, měřeného pásmem, nemůže samozřejmě dosáhnout přesnosti profesionálního geodetického zaměření. Moji přátelé - a byl mezi nimi profesionální geodet - se shodli na tom, že vzhledem ke způsobu potížení plánu je jeho vypočítací schopnost na velmi slušné úrovni.

e) - Rozměry parkánu jsou podle pana Hanzla přehnané a dokonce značně - opět nekonkrétní údaj: o kolik? Přeměřením jsme zjistili, že odpovídají mému plánu. Západní parkán má rozměry (měřeno od vnějšího lícce hlavní hradby k vnějšímu lícce parkánové zdi - vnitřní lícce se nedochoval) na různých místech od 4,7 m do 4,9 m, východní parkán má rozměry (měřeno stejným způsobem jako západní parkán) od 5 m do 5,5 m. Po tomto měření jsme s přáteli nabyli dojmu, že pan Hanzl měl vadný metr.

f) - Obě nároží paláce jsou údajně podle pana Hanzla na mém plánu nakreslena ostrá a ve skutečnosti jsou zaoblená. Nevím, na základě čeho došel pan Hanzl k tomuto názoru. Jasně je pouze, že si můj náčrt prohlédl jen letmo, jak ostatně sám uvádí, protože na mém plánu není ani jedno nároží nakresleno ostré. Severozápadní nároží má dodnes dochovaný vnitřní lícce zdíva a obě zdi svírají úhel 110 stupňů, tedy úhel tupý a ne ostrý. Vnější lícce není a ani před pětadvaceti lety nebyl zachován. Je celý zasypán destrukcí, která je od nároží, jak je obvyklé, rozvalena do oblouku. Tvrdit proto, že nároží bylo zaoblené, svědčí o tom, že pan Hanzl nemá ani ponětí o zákonitostech rozpadu zdi. Daleko pravděpodobnější je, že nároží mělo tvar totožný s vnitřním lícem zdíva. Tuto skutečnost jsem na plánu opět zakreslil čárkovaně, to znamená, že průběh zdíva předpokládám a ne dogmaticky tvrdím, že tomu tak je. Druhé, severovýchodní nároží dnes neexistuje, proto je na plánu nemám vůbec zakreslené a nevím, co tedy vlastně pan Hanzl kritizuje. Situace v tomto prostoru je složitá a zatím ji nelze přesněji interpretovat. K podobě nároží se nedá zatím vůbec vyjádřit. Tvrzení pana Hanzla, že bylo zakulacené, je zcela neopodstatněné.

g) - Drobný výstupěk v severovýchodním nároží paláce jsem nejenže nepřehlédl, jak tvrdí pan Hanzl, ale je dokonce na

Hrad Kleinštejn. Skica situace věže

mém plánu zakreslen. Je to obyčejná destrukce zdiva nároží. Pokud měl pan Hanzl na mysli další obšír výstupek větších rozměrů pod tímto nárožím, tak ten opravdu v mém plánu nemám zakreslen. Tento výstupek totiž vznikl v r. 1989 a 1990, kdy trampové vykopali jednu místnost paláce za účelem stavby přístytku a vykopanou zemina vyváželi do zmíněného místa.

h) - Severní zeď je podle pana Hanzla "elasticky prohnutá". Bohužel není. Zdivo má dochován jen jeden líc a na jeho obou koncích je směrem dovnitř vyvalená destrukce, která se směrem doprostřed zdíva zužuje. Celék budí dojem, že zeď je opravdu prohnutá - vytváří optický klam. Stačí podle líc napnout např. provázek a zjistíme, že zeď je naprosto rovná. Škoda, že se o tom před psaním kritiky pan Hanzl nepřesvědčil.

ch) - Tvzení pana Hanzla, že minou předpokládaná studna je ve skutečnosti sypaným valem chránícím snad v parkánu stojící baštu je nejmohoráznějším nesmyslem v této povahové kritice. V parkánu žádná bašta nestála a není zde ani nejmenšího náznaku po podobné stavbě, nevím proto, co pana Hanzla vedlo k podobnému výroku. Kruhový objekt není žádným zbytkem sypaného valu. Je naprosto evidentní, že pan Hanzl má o hradní problematice jen velmi povrchní vědomosti a téměř vůbec nevní "elst" relikty zdiva a terénní nerovnosti. Prohlubeň, která se nachází za špičt usnití parkánové hrady a kterou snad pan Hanzl zcela nesmyslně považuje za baštu, vznikla při hrách vesnických kluků jako "hankr" a byla ohrazena zádkou z kamenu. Co se týká minou předpokládané studně, nečetl pan Hanzl můj text dost pozorně. Jinak by mu nešla slova "snad studna" a na plánu "pravděpodobně studna". Prohlubeň se především nenachází u dna příkopu, ale vysoko nad ním. Regionální badatel ing. arch. J. Puchner interpretoval prohlubeň jako pozůstatek druhé, menší válcové věže. Prohlubeň je téměř kruhového tvaru, zužující se ke středu. Ve středu, který má průměr cca 2 m, je tesána ze tří stran do skály a byla před lety asi o metr hlubší. Naprosto v žádném případě není pozůstatkem valu, jak je zřejmé z mého nákresu. Hluboko ve svahu pod touto prohlubní vytékal dříve silný pramen vody. Obdobných pramenů vytéká opodál v západním svahu Humnického vrchu více. Celkový tvar prohlubně, její vnitřní provedení a existence pramenu vody ve svahu pod ní, mě vedly k domněnce, že se může jednat o studnu. Je to pouze pracovní hypotéza, protože lepší vysvětlení pro její existenci zatím není. Ostatně studna, vyhloubená mimo obvod hlavního opevnění není na českých hradech nic neobvyklého.

i) - Nevím, jak podle pana Hanzla chybné rozměry hradu souvisí s datací jeho vzniku. Především je dost nepravdpo-

dobně, že by si nějaký šlechtic na počátku 15. století nechal postavit již dávno přežitý, tzv. bergfritový typ hradu. Je velká škoda, že se pan Hanzl nepokusil datovat keramiku, která se na hradě v hojném počtu vyskytovala. V r. 1993 jsem požádal o dárku několika charakteristických kousků keramiky z hradu Kleinštejn PhDr. E. Černou. Zešla jednoznačně ji datovala do 13. století. Ostatně zdejší keramika je natolik charakteristická pro 13. století, že ji dokáže datovat i vyspělejší amatérský badatel. Dobu založení hradu je tedy možné s jistotou klást do 13. století. Při mém setkání s RNDr. Milírem (při automobilovém putování po hradech Chomutovska v r. 1994) mi sdělil, že omu dlouhou sondu na hradě vykopali pracovníci karlovarského muzea a získali velké množství keramiky. RNDr. Milíer si ji prohlédl a podle jeho sdělení pocházela ze 13. a 14. století a nebyl mezi ni zastoupen ani jediný kousek zařaditelný do 15. století. Absence keramiky z 15. století na hradě by znamenala, že hrad byl opuštěn ještě v průběhu 14. století. RNDr. Milíer tehdy vyslovil domněnku, že zmínka A. Sedláčka o obsazení Kleinštejna Vencem a Janem a další zmínky se nemohou vztahovat k tomuto hradu, protože už pravděpodobně neexistoval. Naopak se mohou vztahovat k hradu, objevenému RNDr. Milírem v Doupovských horách nedaleko Kleinštejna, kde se keramika z 15. století nachází.

Kritika mého článku od pana Hanzla je modelová ukázka na konkrétním příkladu, jak může být negativně ovlivněna přílišnou horlivostí autora, prováděnou jen povrchní znalostí lokality, velmi nízkou úrovní vědomosti o čtení rozpadlých zdí a jejich vzájemných vztahů a krajní neohalostí při zacházení s metrem nebo pásmem.

Na závěr bych chtěl panu Hanzlovi doporučit, než bude psát kritiku, aby zcela změnil její formu a prostudoval si příslušnou literaturu. Účelem kritiky by mělo být skutečně kvalitně poukázat na případné nedostatky publikovaných článků a používat přesná vyjádření a konkrétní čísla a ne mlhavé pepyry typu "neceľy metr, rozměry značně pfehnané", a pod. Zároveň se domnívám, že profesionální kritika má být zaměřena na fakta a nepatří do ní hodnocení osoby autora např. slovy hrdlivý, nedbalý, neseriózní, a pod. Protože všem zájemcům o kastelologii by mělo jít především o co nejlepší poznání lokality a ne o osobní výpady pomocí kritiky ušité honkou jehlou bez patřičných vědomostí. Případnou další polemiku o hradě Kleinštejně na stránkách Hlásky považuji za zbytečnou. Dáleko užitečnější by bylo, pokud bude mít pan Hanzl zájem, osobní setkání a společná návštěva hradu Kleinštejna, kde přímo na místě může pan Hanzl přesvědčit mě a mé přátele, že např. neumíme znětit tloušťku dochované hrady.

Z. Heřner

Na Okoř je cesta...

Cesta je na Okoř krásná, ale jinak se nedá říci, že by hradu správa akciovou společností ARX Okoř nějak zvlášť svědčila. Soudím tak alespoň z osobní zkušenosti nabyté na velikonoční sobotu 3. dubna 1999. Prvním varujícím mementem při návštěvě tradičního výletnického místa rodových Pražáků byla skutečnost, že někdejší pokladna spojená s občerstvením metamorfóvala na tušnou restauraci, provozovanou tou samou akciovou společností, aniž by přitom ovšem vznikla pokladna nová. Naštěstí měli v restauraci alespoň velmi povšechné povědomí, že prohlídku se koná snad každou celou hodinu. Nebyla to sice tak úplně pravda, neboť ve 14.00 se brána hradu neotevřela, ale alespoň jsme se při této příležitosti dověděli, že příští exkurze započne přesně za hodinu.

Ve tři hodiny se puk skutečně dostavila průvodkyně, která nás hned zkrájí zarazila soverénním prohlášením, že nemá k dispozici žádnou brožuru ani upomínkové předměty. Nabídla nám tedy alespoň perníky a zjevně vlastnoručně ualované kraslice (mnohí ovšem s motivy hradu). Po neuvěřitelných peripetech s prodáváním vstupenek a jejich následným trháním (chvilku se zdálo, že průvodkyně tyto činnosti prostě nestačí vykonávat rychleji, než se hromadí nové příchodci) jsme se

konečně dostali do hradu. Průvodkyně byla vůbec kapitolou samu pro sebe. Výklad pečlivě četla z jakési xerokopie, v níž měla, jak jsem letmým pohledem zjistil, napsáno každé slovo a navíc i údaje, kde má kterou pasáž deklamovat. Její hlas by nepřehlédl mávání motýlích křídel a slova se ujímala zásadně zcela bez ohledu na to, kolik členů početné výpravy se vyskytuje v její blízkosti. Odpovědi mimo rámec předtiskového výkladu byly naprosto mimo její možnosti a soudě dle přístupu, i mimo její kompetenci. Tristním dojmem z návštěvy pěkného hradu podtrhlo snaživé, ale více než amatérské vystoupení skupiny historického šermu. To vše za lidových 35 korun.

Není sporu o tom, že státní péče památkám ne vždy úplně svědčila. Návštěva hradu Okoře však ve mě vzbudila vážné pochybnosti, zda přechod správy hradů do soukromých rukou lze považovat za krok vpřed.

M. Stavič

Heberovský seminář, výstavy a pietní akt.

Ve středu 19. května byl v refektáři cisterciáckého probošství v Mariánské Týnici, nyní sídle Muzea a galerie severního Plzeňska, zahájen seminář **Romantická castellologie 19. století - západočeské hrady**. Během dvou denního jednání se účastníci semináře seznámili s životem a dílem F. A. Hebera, rodáka z nedaleké myslivny Třebekov u Jarova. Vysokou úroveň Heberovy práce vyzdvihla především ředitelka pořadající instituce, PhDr. Irena Bukačová. Zajímavý je například poznatek, že ve srovnatelných soudobých zahraničních (německých) hradních encyklopediích nebyly ještě užívány jako součást dokumentace plány a situační náčrtů. Heber byl také prvním badatelem, který využíval bohatství českých zemských desek. V dalších referátech zazněly zajímavé informace o činnosti firmy C. W. Medau (O. Doskočil) a o vývoji vyobrazení hradů od 16. do 19. století (L. Augustinková). Odpolední blok referátů byl věnován západním Čechám. Úvodní část zahrnoval výčet západočeských feudálních sídel, zmíněných v Palackého Popisu Čech (I. Bendíková - J. Racek) a lokalit, jimž svou pozornost věnoval nebo hodlal věnovat Heber, včetně ukázky překladačného popisu jednoho z hradů. Barvy Klubu Augusta Sedláčka svými příspěvky hájili Zdeněk Procházka (Heberovy rytiny a současná realita západočeských hradů) a ing. arch. Jan Anderle (Heberovo zobrazení středověkého feudálního sídla v Závlekově). Ikonografii panských sídel byly věnovány i příspěvky dalšího člena KASu J. Fíka (Vyobrazení hradů z 19. století ve sbírkách Muzea a galerie severního Plzeňska) a J. Pelanta (Nejstarší vyobrazení hradu Radyně na vedutě z r. 1536). Čtvrteční odpolední program vyplnily referáty historického charakteru, z nichž je nutné připomenout příspěvky K. Jindřicha o vlivu hradů na správní poměry na horní Berounce, o držbě hradu v Čechách v letech 1418 a 1438 (M. Prokop), nebo o hradu Krasově v 17. století (B. Zilnýský), doplňující dosavadní názory na stavební podobu hradu a předhradí v posledním století existence. Čtvrteční odpoledne bylo věnováno exkursi na hrady Gutštejn, Krasíkov, Volfštejn a Buben (návštěva Třebekova byla zrušena kvůli prudkému bouřkovému dešti, který v Rakousku a Německu způsobil katastrofální povodně). Páteční exkurse musela být kvůli nepříznivému počasí zkrácena a z programu se uskutečnila pouze návštěva Vlčtejna, Rýzmběrka a Nového Herštejna. Přednesené referáty budou publikovány v samostatném sborníku.

Výstava **Západočeské hrady v díle F. A. Hebera, grafické dílo významného představitele romantického proudu české vlastenecké historie 1. poloviny 19. století** v refektáři cisterciáckého probošství v Mariánské Týnici snad poprvé ve větším rozsahu přiblížila dílo Františka Alexandra Hebera. Souhrnně byly vystaveny všechny do rytin převedené Heberovy kresby a kresby jeho spolupracovníků a vůbec poprvé i originály Heberových kreseb západočeských hradů. Návštěvník se mohl seznámit se životopisem F. A. Hebera od narození 19. července 1815 v Třebekovské myslivně až po smrt ve věku 33 let a deseti dnů v náhodském hostinci 29. července 1849.

V posledních devíti letech svého života stihl Heber navštívit množství hradů, zámků, tvrzí a vřetinstevských sídel v Čechách a na Moravě, řadu z nich nakreslit, u řady zaměřit či načrtnout půdorysy, překreslit starší vyobrazení nebo katastrální mapy, zjistit známé dějiny objektu, místní pověsti a zrnaření a zajímavosti v okolí včetně výhledů do kraje. Tuto neuvěřitelnou práci podnikl, aby mohl český i německý hovořící společenosti přiblížit dějiny českých panských sídel v knize *Böhmens Burgen, Vesten und Bergschlösser* (Praha 1844-1849). Pokud to bylo možné, snažil se Heber bádát i v archívech, od čtvrtého dílu svých *Českých hradů, tvrzí a zámků* na vrších zahrnul mezi své prameny i desky zemské. Do knihy, plánované na šest dílů, hodlal zahrnout na 800 hradů a tvrzí. V sedmi vydaných dílech popsal 586 hradů a tvrzí, na 358 obrazech je zachyceno 216 hradů, zámků a tvrzí. Kromě obvyklých pohledových vyobrazení zařazoval Heber jako prvý i půdorys nebo půdorysný náčrt. Pro srovnání byly vystaveny i knihy a obrzová alba Heberových předchůdců a současníků, mimo jiné i album A. G. Meissnera (*Historisch-malerische Darstellungen aus Böhmen*, Praha 1798) se 14 měřítinami podle předloh F. K. Wroffa nebo konkurenční kniha W. A. Geuleho *Bilder aus Böhmens Vorzeit - Burgvesten und Ritterschlösser in Original-Ansichten dargestellt* (Praha 1842) či pozdější poněkud odlišně orientovaná díla Ferdinanda Břetislava Mikovce *Malerisch-historische Skizzen aus Böhmen a Starožitnosti a památky země české*. Nejzajímavější součástí výstavy bylo bezpochyby 16 Heberových originálních tužkových a tušových kreseb či perokreseb. Některé kresby jsou lavírovány. Řadu obrazů máme lze označit za hrubé náčrtky, jiné jsou vypracovány n. obvyklejné podrobně a pečlivě. Sedmnáctá kresba zámku Belá pochází od Martina Pruska. Některé kresby byly zpracovány pomocí stře, na lžádné kresbě nebyly zachyceny romantizující figurální stafáže, oblaka či hejna ptáků. Zato nalezneme poznámky pro rytec o typu podrobněji nepodaných ploch (les, louka, voda, tažková stěcha). Mezi originální kresby ze západních Čech se bohužel zatoulal i obrázek hradu Zbiroha u Turnova. Na vyobrazení válcové věže Starého Herštejna bylo možno vysvětlit vznik na rytině podaného fantastického otvoru v levé části věže. Heber zde totiž zachytil omítkovou kru, kterou rytec nesprávně identifikoval jako otvor a zakreslil do ní část nebe. K výstavě byl pohotově vydán elektrograficky kopírovaný katalog. Výstava bude v redukované podobě k vidění po celé léto ve Zbiroze, na podzim zamíří do západního zahraničí (Mnichov, Markt Redwitz). Pořadatelům je nutné za hodnotnou výstavu složit hold.

Výstava **František Alexander Heber a zkoumání hradů českého státu v Náhodě** bude otevřena ve dnech 17. září - 9. října 1999 v nové budově Okresního muzea na náměstí T. G. Masaryka čp. 18 (jednopatrový rohový dům se zlatou korunou v klenáku, vychodně od budovy staré radnice). Výstava bude přístupna vždy od úterý do soboty od 9.00 do 17.00.

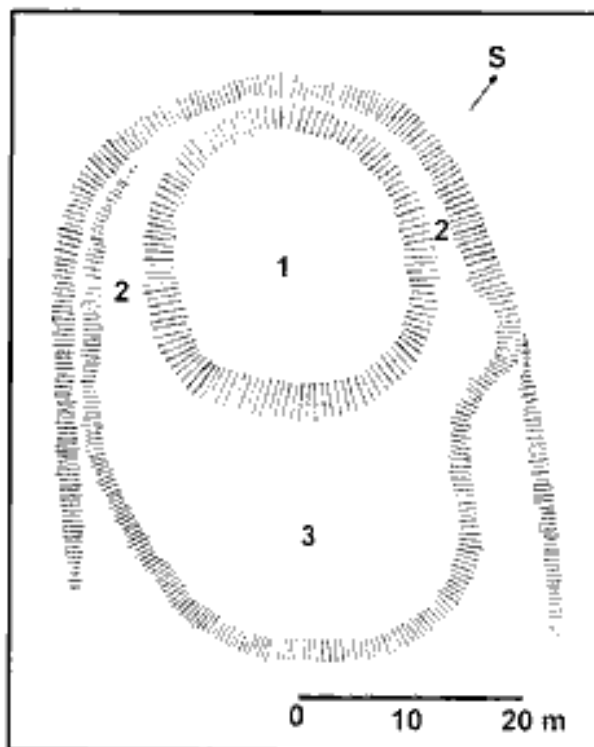
Pod stejným názvem proběhne v Náhodě ve stejné budově 23. září 1999 jednodenní seminář. Začátek jednání je plánován na 10.00 hodin, ukončeno by mělo být v 16.00 hod. Kvůli omezené kapacitě jednací místnosti žádáme zájemce o seminář, aby se přihlásili do konce srpna na adresu ing. Jití Slavík, Opatrného 845, 517 21 Týniště n. O.

Pietní akt u pamětní desky Františka Alexandra Hebera na náhodském hřbitově se bude konat 29. července 1999 v 17.00 hodin. Hřbitov se nachází na jižním okraji města, v těsné blízkosti příjezdové silnice od Prahy, naproti paláci prádelny Bartoň ve svahu západně od silnice. U prádelny je nutno ze státní silnice odbočit doleva a mezi domy znovu doleva do kopce a v ulici dále znovu doleva k hlavnímu vstupu na hřbitov. Heberova deska se nachází na jižní straně kostelíka sv. Jana Křtitele, u jihovýchodního nároží lodí. V sousedství se nachází hrob náhodského děkana P. Josefa Regnera (Haslovického).

J. Slavík

Sobiňov

Sobiňov (původně Soběnov či Sobinovi) je menší ves 7 km jihovýchodně od Chotěboře při hlavní silnici na Žďárec nad Doubravou (okr. Havlíčkův Brod). Nejstarší známý držitel byl Ješek Kokot ze Sobiňova, jenž byl v letech 1358 - 1367 patronem sopotského kostela, ležícího v téže blízkosti jihozápadně od obce. Ondřej ze Sobiňova podával roku 1373 kněze k běstvinskému kostelu. Když Jan, syn Ondřejův, okolo roku 1384 zemřel, stal se majitelem statku Stošek, syn Mstislava z Dolan. Ten se pak připomíná roku 1405 jako pán na Sobiňově a jako poslední ze zdejších vládků.

Po sobiňovské tvrzi se dochovalo tvrzíště v jižní části obce, nad nynější železniční trati. Takřka kruhový středový pahorek, o průměru přes 20 m (krokováno), je od okolí oddělen dostal výrazným příkopem. Příkop nebyl pouze na jihovýchodní straně, kde býval pod tvzí malý rybníček. Val se nedochoval. Na středu tvrzíště je malý kamenný pomníček s deskou a nápisem připomínající tvrz a vysazené lpy v roce 1968. Tvrzň pahorek je ohraničen takřka po celém obvodu keří, jinak je místo porostlé travinami.

Použitá literatura: A. Sedláček, Hradý, zámky a tvrze XII, str. 171. J. Šimek

Narušení pozůstatků hradu Drštka

Při letošní velikonoční vycházce na hrad Drštka u Skotce (o Rokycany) jsme zjistili dvě nová narušení pozůstatků hradu. Narušena je vnitřní strana zbytku severovýchodní stěny obytné věže. Dřm zakrývající zdvo je stržen v délce cca 0,75 m, vydrolena malta a kameny tvořící. Druhé narušení se nachází asi 1,5 m pod okrajem severního nároží obytné věže. Tam je vyvalována po vrstevnicu rýha asi 1,5 m dlouhá. Vydrošená malta a uvolněné kameny jsou roztroušeny v celé rýze i níže po svahu.

Zbytku zdiva tohoto hradu se dochovalo velmi málo

Sobiňov, náčrt půdorysu tvrzíště, stav r. 1998.

1 - středový pahorek, 2 - příkop, 3 - bývalý rybníček a každé takové narušení jen urychluje jejich zánik. Věřím, že ohavný čin nemají na svědomí trampové, kteří toto přírodní zákoutí navštěvují. V okolí hradního skaliska se číští les. Že by některý dřevorubec chtěl na Velký pátek hledat na Drštce poklad?

A. Noháčová

Hrad Drštka, narušení vnitřní strany zbytku zdiva obytné věže

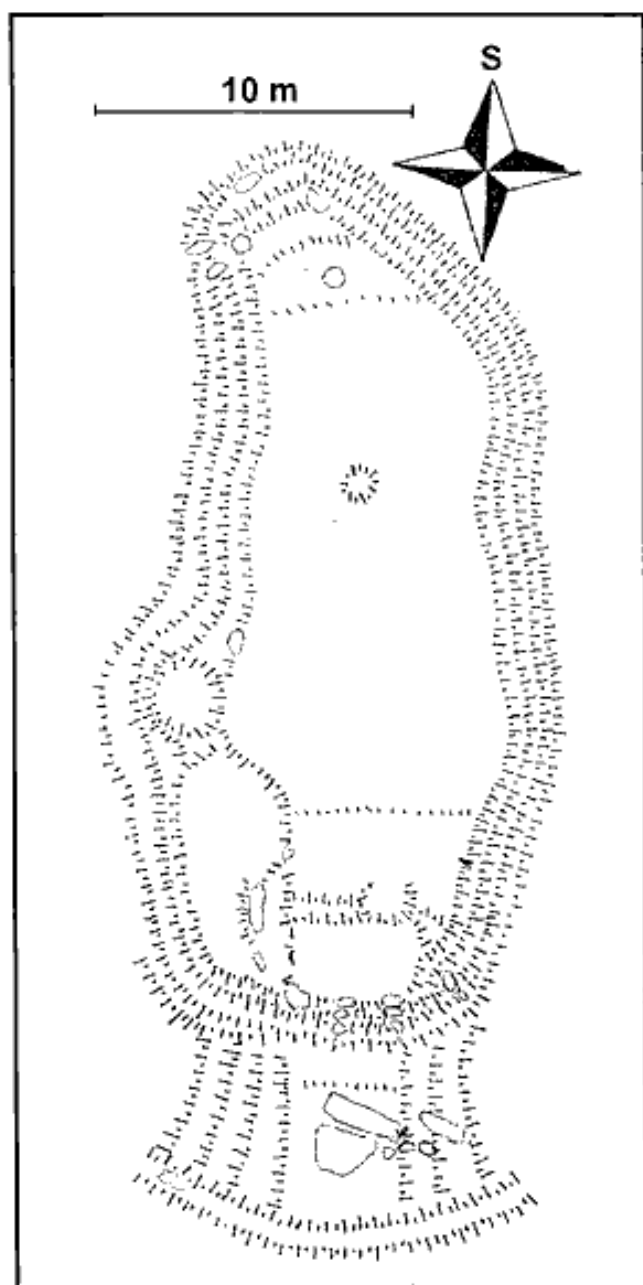
Hrad Drštka, narušení ve svahu pod nárožím obytné věže

Tvrz v Květnové

Ves Květnová u Ostrova (okr. Karlovy Vary), původním jménem Pernesgrün, vznikla v průběhu 13. století a její existenci k roku 1273 dokládá listina kláštera v Doksaněch, jemuž tehdy patřila. Proti teorii, že se jedná původně o oborníckou osadu, hovoří fakt, že se v okolí vsi nenacházejí žádné rudné ložiska, nejbližší pásmo zrudnění je vzdáleno 5 km vzdáleno čarou severním směrem v Krušných horách.

V roce 1437 je již připomínán světský majitel poddaných v Květnové, Hilbrand Pejsnar. První výslovná zmínka o zdejší tvrzi je až z období poděbradských válek, kdy Květnová patřila Petrovi ze Šternberka, majiteli Bečova nad Teplou. Přetmesgrúnskou tvrz přepadl, dobyl a vyvrátil Šternberkův nepřítel Mikuláš Hasištejnský z Lobkovic. Na sněmu v roce 1450 bylo rozhodnuto, aby "tá tvrže, ac rozbořená, však jakž nyní jest, i se vším což k tomu přisláží, Mikuláš ve čtyřech nedělích od této naší vyovědi panu Petrovi, neb komuž on poručí, v jeho moc postoupí". V roce 1502 seděl na Květnově Václav Hozlaner z Hozlan. Roku 1557 byli již Květnová příslušci svatý panství Ostrov a existence zdejšího šlechtického sídla pozbyla smyslu.

Podle Augusta Sedláčka stávala tvrz "bezpochyby" při poplužním dvoru ve vsi. Podle autora stati o Květnové v posledním souhrnném zpracování našich hradů, tvrzí a zámků

dnes již nelze určit, kde tvrz stála. Při průzkumu Květnové
Tvrziště u Květnové. Měřeno pásmem

bylo však možné podle pomístního jména "tvrziště" (které přejala i některé kartografické materiály) soudit, že tvrz stávala na pahorku západně od obce, kde se také podařilo zjistit její málo zřetelné pozůstatky - šijový příkop a vlastní plošina tvrziště, na níž z nepatrných terénních nerovností nelze vyčíst rozvržení někdejších objektů. Pokus o sběr artefaktů vzhledem ke kompaktnímu půdnímu a rostlinnému krytu nepřinesl žádný výsledek.

Zdá se, že v polovině 15. století zničená tvrz stála na zmíněném pahorku a nebyla již obnovena. Pozdější majitelé Květnové seděli pravděpodobně na nové tvrzi či spíše v panském domě v areálu poplužního dvora.

Použitá literatura: Bělohlávek, M. a kolektiv: Hrad, zámek a tvrz v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha 1984; Krušné hory (západní část), soubor oblastních geologických map, Praha 1974; Profous, A.: Místní jména v Čechách III. Praha 1951; Sedláček, A.: Hrad, zámek a tvrz Království českého XIII. 3. vydání, Praha 1998; Urban, J.: Ostrov. Ostrov 1959.

L. J. Hanzl

Už jste četli...?

Nakladatelství ARGO, Milíčova 13, 130 00 Praha 3, vydalo v roce 1998 reprint dalšího stěžejního díla patrona klubu: August Sedláček, **Mistopisný slovník historický Království českého**. Kniha formátu A5 přináší na 1043 stranách nepřeberné množství informací o jednotlivých městech, vesnicích, tvrzích a hradech a je základní pomůckou pro zájemce o český středověk. V obchodní síti se prodává za cenu okolo 750 Kč. Výše zmíněné nakladatelství připravuje na podzim tohoto roku v rámci oslav 150. výročí úmrtí F. A. Hebera vydání českého překladu jeho díla *Böhmen, Burgen, Vesten und Bergschlösser*.

P. Rožmberský

Jindřichohradecký vlastivědný sborník 10/1998, vydalo Okresní muzeum v Jindř. Hradci, 78 stran. Z obsahu: V. Burian, Průzkum tvrze Fuglhaus u Klece (o. JH). F. Fürbach, Strážská zámecká paní (Éma Destinová a koupě panství ve Stráži n. Nežárkou).

Historický sborník Karlovarska VI/1988, vydal Státní okresní archiv v Karlových Varech. Z obsahu: M. Hlinomaz, Klášter premonstrátů Teplá. J. Úlovec, Tvrz a zámek v Kostrčanech.

Sborník muzea Blansko 1997, vydalo Muzeum Blansko. Z obsahu: J. Sadílek, Gotická tvrz v Drnovicích. Z. Fišera, Jeskynní hrad v Rytířské jeskyni.

Vlastivědný sborník moravský L/1998, 4 čísla, vydává Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. Z obsahu: F. Zřídka-veselý, Staré Brno a knížecí hrad (č. 1). V. Navrátil, K lokalitě zaniklé středověké osady Falknov (o. Jihlava, č. 3). R. Zatloukal, Nález keramiky z Dolních Rakous v městském hradě v Jemnici (o. Třebíč, č. 3). P. Michna, Přehled archeologických výzkumů na Moravě a ve Slezsku za rok 1997 (mj. zámek Jánkův vrch v Javorníku, hrad Pleče u Jindřichova, hrad Tepenec u Jívové).

Tomáš Knoz, Renesance a manýrismus na zámku v Rosicích. Vydala Správa zámku Rosice v r. 1996, 152 str., 49 obr.

Z Českého ráje a Podkrkonoší 10, 11, vydal SOA Semily ve spolupráci s OkÚ Semily a Okr. muzeem a galerií v Jičíně v r. 1997, 1998. Z obsahu č. 10: T. Tomiček - J. Úlovec, Hrad Kumburk. I. Historie. J. Prostředník, Archeologické výzkumy Okresního muzea Českého ráje v Turnově v r. 1996 (mj. záchranný výzkum hradů Valdštejna a Trosek). J. Úlovec, Ještě jednou hrad Zbiroh. Z obsahu č. 11: T. Tomiček - J. Úlovec, Hrad Kumburk. II. Stavební podoba hradu.

Jan Michálek - Petr Zavřel, **Archeologické nemovité památky v okrese Český Krumlov**. Vydalo Jihočeské muzeum Č. Budějovice a OkÚ Č. Krumlov v r. 1996 (mj. hrady Sokolčiči, Kugelvaít, Louzek, Hausberg, Pošešín, Velešín, Vítkův Hrádek, Záluží, tvrze Křemžec, Pasovary, Slavkov, Spolín, Tichá, Kamenná věž u Velešína, Zátoň).

Vlastivědný sborník Pelhřimovska 9/1998, vydalo Okr. muzeum v Pelhřimově. Z obsahu: F. Kocman, Chlebová pec na hradě Orlik u Humpolce. J. Dezort, Panské a vladcké rody na Pacovsku a jejich erby (10 - Albera z Těchobuzce).

Roman Váňa, **Hrad Bouzov**. Vydal Sprint Olomouc v r. 1996, 45 str., 90 obr. Převážně obrazová publikace obsahující rovněž záběry hradu před přestavbou, návrhy přestavby a pod. Kvalitní výběr obrazové dokumentace doplňuje kvalitní text.

Zbigniew Rudziński, **Zamki sudetów polskich**. Vydal Gorzowski Klub Turystyki Górskiej "Sepik" v Gorzówě Wlkp. v r. 1997, 202 str. Publikace na nepřilís kvalitním papíru představuje 60 hradů na polské straně hranice s lokalizací objektu, jeho historií, hradní pověstí a plánkem hradu.

Zprávy památkové péče LVIII/1997, 10 čísel, vydává Státní ústav památkové péče. Z obsahu: V. Razím, Oprava Zatecké brány v Lounech v souvislosti dnešní památkové péče. V. Procházková, Královský letohrádek na Pražském hradě - stavba a úpravy. P. Svojanovský, Freska Fabiána Václava Harovníka v zámku ve Štěkni. A. Kubíková, Zaniklá rožmberská Erbovní světnice na českokrumlovském hradě. J. Sommer,

Renezanční proměna velké věže hradu Frýdlant. V. Gírsa, Obnova a konzervace věže frýdlantského horního hradu. J. Pavlíková, Listiny nalezené v makovici velké věže hradu Frýdlant. M. Nováková-Skalická, Obnovená renezanční míř ze sepulkrální kaple zámku v Telči. K. Křížová, Nález signatur Balthasara Jenichena v Telči. M. Pavlík, Stavebně-historický průzkum zámku v Manětíně. E. Šnajdrová, Křivoklátské lovecké zbraně. J. Varhaník, Dochování tvrzí (I. třetí, Semtět, Tichá). V. Gírsa, Obnova a rekonstrukce velké věže hradu Bezděz. T. Drobný - V. Kauerová - T. Vítek, Tvrz ve Vranové Lhotě (o. Svitavy). Výsledky stavebně-historického průzkumu I. Bukačová, Bezhlavé dívky v Manětíně (renezanční malby na fasádě zámku).

Zprávy památkové péče LVIII/1998, 10 čísel, vydává Státní ústav památkové péče. Z obsahu: A. Černá, Relikviář sv. Maury. Informace o současném stavu a dosavadním průběhu restaurování. V. Ryšavý, K barokní přestavbě kostela a zámku ve Štědré u Žitavice. J. Varhaník, Porosty ve zříceninách hradů (Pořešín, Vítkův Hrádek). V. Gírsa, Informace o postupu, dílčích výsledcích a perspektivě konzervace torza jižního paláce hradu Lipnice. K. Křížová, Zámek v Karviné - Fryštátu. M. Nováková-Skalická, Proměny boskovického zámku v osmdesátých letech 20. století. K. Křížová, Zámek v Nebílověch zřícenině veřejnosti

Děčínské vlastivědné zprávy č.1/1998, časopis pro vlastivědu Děčínska a Šluknovska, vydává OM Děčín. Z obsahu: M. Veselý, Cisterny na skalních hradech Českého Švýcarska (Falkenštejn, Šauenštejn).

Severní Morava, Vlastivědný sborník, vydává Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku. Svazek 73/1997, z obsahu: J. Eliáš, Bludov - proměny feudálního sídla v místě a čase (hrad, provizorium a letohrádek, tvrz a zámek). Svazek 74/1997, z obsahu: E. Opravil, Rostlinné zbytky z tvrzíste v Javorníku.

Jaroslav Teplý, **Feudální pozemková držba v předhusitském Chrudimsku**, 212 str., vydali Východočeské muzeum v Pardubicích a Historický klub pobočka Pardubice v Pardubicích r. 1997

Podbrdsko, Sborník St. okr. archivu v Příbrami. Vydal Okl. Příbram a SOA Příbram ve spolupráci s OM Příbram IV/1997, z obsahu: J. Úlovec, Zaniklé panské sídlo v Úlehlí V/1998, z obsahu: J. Úlovec, Hrad Ostromeč.

Václav Štěpán, **Historie zámku Bruntál**. Vydalo Muzeum v Bruntále v r. 1998, 58 str., náklad 1000 ks.

Časopis Slezského zemského muzea, vědy historické, série B, roč. 46/1997, 3 čísla. z obsahu: J. Kohoutek, Druhá etapa archeologického výzkumu hradu Sovince. F. Musil, Doplněk soupisu moravských hrádků a tvrzí.

Zlatá stezka, Sborník Prachatického muzea. Č. 3/1996, z obsahu: F. Kubů - P. Zavřel, Blažejovický systém Zlaté stezky (mj. hrad Hus). F. Kubů, Osudy pošumavských zámečků od Bílé hory do současnosti I. Němčice. Č. 4/1997, z obsahu: F. Kubů - P. Zavřel, Radvanovický systém Zlaté stezky (mj. Hrádek na Stožecké skále). F. Kubů, Osudy pošumavských zámečků od Bílé hory do současnosti II. Tažovice. T. Dudík - K. Hrabáková - V. Kašpar, Výsledky záchranného archeologického průzkumu na hradech ve Vimperku.

Richard Sobotka, **Hrad Rožnov - minulost i současnost**. Vydal Měst. úřad v Rožnově pod Radhoštěm v r. 1997, 2000 výtisků, 80 str.

Jihočeský sborník historický LXVI - LXVIII/1997 - 1998. Vydalo Jihočeské muzeum v Č. Budějovicích v r. 1998. Z obsahu: V. Svěrák, Dopisy Terezy Sedláčkové jihlavskému archiváři Vojtěchu Cvekoví z roku 1963.

J. Kramář - P. Doráček, **Zámek Kinských ve Valašském Meziříčí - Krásné** (čtení o krásenském zámku a jeho majitelích). Vydali Muzejní společnost ve Val. Meziříčí. Okl. vlast. muzeum ve Vsetíně, Kulturní zařízení města Val. Meziříčí v r. 1998, 42 str.

J. Hrnčíř

Z hradů, zámků a tvrzí

Na zámku v **Kounicích** (okr. Nymburk) je prováděna po požáru v nedávné době rozsáhlá rekonstrukce. Při ní byla znovu vystavěna barokní věž (vyobrazena např. v Sedláčkových Hradech XV, 179) nad hlavním vstupem, neuváženě sčesena v 2. polovině 20. století. Stejně tak se stalo i v případě barokního zámku, původně renezanční tvrze ve **Sloupě** (okr. Hradec Králové). Při nynější rekonstrukci byla nad trojbokým rizalitem nádvorního průčelí znovu vztyčena věžička, snesená též za minulého režimu.

J. Symek

Na zámku v **Biskupicích** (okr. Svitavy). O jeho prodeji jsme na tomto místě informovali v čísle I/1998) již zahájil nový soukromý majitel přípravné práce na neodkladnou rekonstrukci objektu a slibně se zároveň rozběhla revitalizace zámeckého anglického parku. Na přilehlých pozemcích se hodlá majitel výhledově věnovat komerčnímu chovu ušlechtilé lovné zvěře, objekty zámku má sloužit jako pestré kulturně společenské centrum. Věříme, že tyto chvalyhodné záměry dojdou naplnění a bude tak vzat výt z plachet mediálním rskytým sččkům nejružnějšího názorového a politického zabarvení.

Renezanční klenot severní Moravy - zámek Velké Losiny - se již vbrzku dočká renovace zašlých fasád, především hodnotné sgrafitové výzdoby (připravuje renomovaný umělecký štukatér Jan Mikoňajský) Půjde o další etapu generální rekonstrukce objektu, započaté před třemi lety, s předpokladem dokončení v prvním roce příštího století. Tyto práce si ze státního fondu pro obnovu památek vyžadají ještě přibližně 7 mil. Kč. Úspěšně se přitom daří naplňovat předsevzetí, že návštěvníci po dobu oprav nebudou ochuzeni o žádnou z četných pozoruhodností, kterými se zámek pyšní.

z tisku P. Nisler

Počátkem letošní turistické sezóny byly péči horolezců a tzv. skalní roty Obecního úřadu v Dolním Adršpachu provedeny některé úpravy na hradech v Teplicko-adršpatských skalách. Ke spodní plošině hradu **Střmen** vede nyní nové schodiště, vyrobené tak, že návštěvníkova noha se nedotkne povrchu terénu. Bohužel informační tabule se nyní ocitla daleko za zábradlím schodiště, takže ani osoby s nejjasnějším zrakem ji nemohou z podesty prostudovat. Ještě letos by mělo být rekonstruováno i schodiště na hradní vyhlídce, kde schází populární korouhev ve tvaru a barvách naší státní vlajky, viditelná z obdobné vyhlídky na Adršpachu.

Na hradech **Adršpach** byly odklizeny všechny padlé stromy a odstraněny i keře. Terénní reliéf hradu je dnes mnohem lépe přehledný, takže je čitelná i tada dtíve jen obtížně přístupných nebo neznámých detailů. Opraveno je i přístupové schodiště na východní hradní jádro. Oprava odtrženého a vybouleného líc západní hradby východního hradního jádra bude dalším úkolem péče o hrad. I zde brání vztah majitele (Lesů České republiky, odmítajících příznat existenci zbytků hradu na svých pozemcích) řešení problému.

Také hrad **Skály (Bischofstein)** byl vyčištěn od náletových porostů, suchých a padlých stromů. Na hradě bude nutné upravit přístupovou cestu s krátkými schodišti tak, aby nedocházelo k sešlapávání terénu. Areál zámečku pod hradem byl proměněn v hotel, v patře raně barokního zámečku je umístěna restaurace.

V prvním patře sypky zámku v **Doudlebech nad Orlicí** zřizuje pan Frost expozici dioramů vojenského muzea. Dalším úpravám zámeckého areálu brání nedokončené restituice (část kůlen a objektů ještě nebyla vrácena původním majitelům), především však nedostatek finančních prostředků.

V parku zámku **Častolovice** bude v letošní sezóně instalována i voliéra s dravými ptáky. K populární oboře s bílými daňky a pštrosy moa tak přibývá další atraktivní prvek.

Nový zámek v Kostelci nad Orlicí je postupně rekonstruován a v budoucnu bude zřícenině veřejnosti

Na zámku v **Rychnově nad Kněžnou** bude letos dokončena obnova fasád budov na hospodářském (třetí) nádvoří. V jarním období zahájil majitel vyklizení ruin obytné budovy

tzv. starého zámku v Rychnově nad Kněžnou. Pokud se mu podaří jeho záměry provést, bude alespoň na venek obnoven klasicistní vzhled objektu, demolovaného pro špatný stavební stav v roce 1958.

Na zámku v Rokytnici v Orlických horách bylo dokončeno statické zajištění stropu a krovu oválného tzv. Anenského sálu. Zámek je stále nevyužitý a je nabízen k prodeji.

Lepší osud potkal zámek Skalka u Dobrušky, který se stane sídlem soukromé firmy. V přízemí budou kanceláře, patro bude upraveno pro ubytovací účely. Hospodářské objekty dvora se upravují pro sklady firmy.

V letošním roce se po dlouhém úsilí podaří vyřešit spleť majetkové problémy na hradě Potštejně a úřednického domu čp. 2 u zámku v Opočně a bude možné zodpovědně připravovat záchranu obou ohrožených objektů.

I v letošním roce bude pokračovat restaurování renesančních malovaných stropů na zámku v Náchodě. Probíhá příprava obnovy zahrad na západní straně zámekového vrchu.

Na zámku Hrádek u Nechanic pokračuje likvidace následků náročného boje s dřevokaznou houbou. 29. května proběhly v zámekovém parku již VIII. c. a k. manévry, při nichž se mohli návštěvníci i zúčastnění členové vojenských spolků seznámit se způsobem pohybu habsburských vojsk na bojištích v roce 1866. 30. května v zámekovém areálu proběhl dětský den.

Zámek Humprecht láká k nové návštěvě novou expozicí. Další etapa obnovy fasád letos probíhá na zámku v Žamberku.

J. Slavík

Zprávy z klubu Rada

Zasedání Rady KASu se koná ve středu 1. září od 18.00 hod. v salóňku v patře restaurace U námořníka (u centrálního autobusového nádraží v Plzni). Každá pobočka má právo jednoho hlasu na každých započatých padesát členů. Nutná účast pokladní Rady, šéfredaktora Hlásky a jeho zástupce. Navržené body jednání: 1) volba předsedy Rady Klubu Augusta Sedláčka. Plzeňská pobočka navrhuje za kandidáta na tuto funkci Ing. Jana Anderleho, zakládajícího člena KASu. 2) organizační otázky (schválení vytvoření zvláštního účtu pro tisky bývalé nadace České hrady a nového způsobu zajištění tisku Hlásky). Návrhy dalších bodů jednání je nutné zaslat do konce července, podobně jako návrhy jiných kandidátů na uvolněné místo předsedy KASu. Hlasovat o navržených bodech lze i korespondenčně. Zajisti předsedové poboček.

Pokyny autorům příspěvků do klubového zpravodaje Hlásky: Text příspěvků je možné psát čitelně ručně, na stroji, nebo počítači. V případě zaslání diskety musí být text v T602. Obrázky černobílé, kontrastní. Fotografie mohou být barevné. Nevyžádané rukopisy a ostatní materiály se nevracejí. Redakce Hlásky děkuje paní Olze Sejrkové za darování jehličkové tiskárny.

V sobotu 12. června jsme si připomněli svého zesnulého kolegu, Pepíka Mílera. Vzpomínka se konala na hradě Litice, kde jsme podle přání zesnulého vypili soudek piva, který nám odkázal. Protože Pepík nebyl přítelem formálních akcí, pojali jsme tuto vzpomínku pracovně. Byly osazeny informační tabule a předány přítomnému starostovi obce. Potom následoval společný výlet, při kterém jsme navštívili kostel v Liticích, tvrzíště ve Štěnovicích, zaniklý dvůr Džbáněk a podrobně jsme si prolezli zámek v Nebílověch. Zde ve vstupní dvoraně jsme potom dopili Pepíkův soudek. Setkání bylo zakončeno posezením v zahradní restauraci u Žumberky v Plzni.

Pobočka Plzeň

Členové pobočky, navštěvující pravidelné schůzky vždy první středu v měsíci od cca 16. hod. v salóňku v I. patře restaurace U námořníka, vyslechli v dubnu přednášku pana Šinovského o palných zbraních na hradech řádu německých rytířů, v květnu promluvil pan Hendrych o základech numismatiky. Minutou ticha uctili přítomní památku předsedy dr. Mílera. Na červnové schůzce promluvil pan Sládek o vý-

znamech slova "zámek".

Dubnové vycházky na Touškovsko se účastnilo 10 členů a příznivců pobočky. Nízkou účast zapříčinilo zřejmě studená počasí a hrozba deště. Organizátorka p. Sejrková rozdala účastníkům publikaci Město Touškov, materiály o zámku v Újezdě n. Mži s půdorysem areálu, o Čeminech a o památkách v Touškově a okolí. Pamatovala i na boj proti chladnému počasí lahví skotské whisky. V Dobronicích zaujala místo po zbořeném vrchnostenském dvoře nová továrna na plastová okna. V Újezdě jsme měli možnost podrobně si prohlédnout areál zámku s dvorem, úřednickým domem a zámekovým parkem. Celý areál se opravuje. Před několika lety pod opadnuší omítkou sýpky přiléhající k zámku zjištěný pozdně gotický vstupní portál byl bohužel vybourán a osazen v prostupu mezi dvěma prostory bývalých stájí. V Čeminech jsme obhlédli zámek a rozsáhlý dvůr se starým pivovarem. V Touškově jsme si pak prohlédli starý měšťanský dům, opravený organizátorkou vycházky, a navštívili místní upravený barokní kostel. Vycházka byla ukončena v restauraci, kde se vyhladovělí účastníci dobře najedli.

Jarní členská schůze za účasti 24 členů proběhla v krásném přednáškovém sále muzejního paláce Západočeského muzea v Plzni. Byli oficiálně přijati noví členové a vyloučeni neplatící členskými příspěvky. Ředitel muzea PhDr. Frýda pak zhodnotil dlouholetou spolupráci KASu s plzeňským muzeem a předal představitelům pobočky stříbrnou medaili za zásluhy o rozvoj muzejnictví v Plzni. Při této příležitosti oznamujeme, že ve velkém sále Západočeského muzea probíhá výstava Svatý Václav a jeho odkaz v dějinách a v Národopisném muzeu na Nám. Republiky výstava Historické sklo. Poté seznámil pan Schierl přítomné s trasou podzemního zájezdu na Toužimsko, jednalo se o osazení informační tabule u hájovny Třebokov, rodišti F. A. Hebera; záležitost si vzal na starost Ing. Mikota. Slečna Slavíková předvedla fotokroniku KASu, do níž bohužel členové snímky ze starších akcí klubu moc neposkytují.

Akce Nepomucko o prvním májovém víkendu se vydařila. Organizátor pan Popp zajistil noclehy v turistické ubytovně za 70 Kč a objednal stravování v blízké Sokolovně. 12 účastníků akce navštívilo za krásného počasí zrestaurovaný opevněný kostel sv. Jakuba v Nepomuku, na arciděkanství shlédlo kamenické články a náhrobníky z nepomuckého kláštera, prohlédlo si kostel v Letinech, zámek Žinkovy, našlo zbytky nového Silova, pokusilo se lokalizovat starý Silov, prošlo zbytky hradu Potštejna a shlédlo další místní zajímavosti. Večer si v salóňku Sokolovny účastníci zazpívali při harmonice a kytarě, někteří si zatancovali na diskotéce. Vstávat do deště se po májové noci moc nechťelo. Podrobně jsme si druhý den alespoň prohlédli exponáty nepomuckého muzea a akce byla ukončena.

Zájezd na Tachovsko vedl pan Rožmberský. Ačkoli předpověď počasí hrozila nepohodou, zastihla 43 účastníků zájezdu jen jedna drobná přeprška, jinak vládlo krásné počasí. Navštíveno bylo nedokončené tvrzíště Plesanov, komplex zámku, tvrze a kostela v Tisové, rozsáhlé tvrzíště se zbytky objektů v Trnově a pak se jelo do hvozdu Českého lesa na hrad neznámého jména u Ostrávku. Silnička však skončila a řidič autobusu se odhodlal pokračovat dále po lesních cestách. Už to vypádało, že uvízneme daleko od civilizace, ale naštěstí vše dobře dopadlo. Nakonec jsme po krátkém hledání zbytky hradu na romantické skalce v poloze "Ahornberg" našli. Místo se všem velmi líbilo a hrad od svého zániku jistě nezažil tak hojnou návštěvnost. Následoval klášter s nedostavěným zámekem a obrovskou jízdárnou ve Světicích a pak už oběd v Tachově, kde si ti, kteří to stačili, prohlédli zámek a městské opevnění. Ve zdejších muzeu pak zájemci vykoupili zásoby publikace Hradů zámky a tvrze okresu Tachov 1 - 3 od členů KASu Z. Procházky a J. Úlovce. Po obědě se pokračovalo na národní kulturní památku, na hrad Pílmdu. I přes varování vlezli někteří do hroutičho se donjonu, nikomu se naštěstí nic nestalo. Ostatní vychutnávali nádherný výhled do Čech i do Německa. Na zpáteční cestě jsme obhlédli tvrz v Bernarticích a poslední

zastávkou byl hrad Prostiboř (zámek Kopec), měnící se ve zříceninu. Před mostem přes příkop se účastníci zájezdu zastavili u křížů zemřelých členů KASu, pánů Navrátila a Švábka, a věnovali jim tichou vzpomínku. Především mladší členové klubu sestoupili ještě do gotických sklepů hradu a pak se již jelo domů. Všichni byli spokojeni a plní dojmů jak z návštěvnických památek, tak z krásné přírody.

Další autobusový zájezd se koná v sobotu 4. září. Odjezd v 7.45 z parkoviště v býv. Nádražní třídě, návrat před 19.00 hod. Pod vedením pana Schierla navštívíme rozhraní okresů Plzeň - sever a Karlovy Vary. V plánu je návštěva záhadného hrádku Liběšova, románského kostela v Krašově, tvrze Vikošova, Prohořského Hrádku, hradů v Bečově a Toužimě (oběd), zříceniny Hartenštejna, tvrze v Údrči, zámku Valče a Chyš. Vezměte známé a příbuzné, autobus je třeba naplnit. Cena 110 Kč, děti do 15 let 20 Kč. Závazné přihlášky přijímá a peníze vybírá ing. Josef Čihák každou první středu v měsíci na klubových schůzkách v salónku restaurace U námořníka. Domluva možná na telefonu (019)7035025 - zaměstnání, (019)537180 - domů.

Pobočka Humpolec

Kontaktní adresa: KAS pob. Humpolec, Hradská 818, 396 01 Humpolec.

Dne 12. 2. se členové pobočky sešli k odsouhlasení nového člena za město v dozorčí radě Castrum o.p.s. Stal se jím ing. Bedřich Stejskal. Dále byla na základě usnesení schůzky z 8. 2. 1998 uzavřena smlouva s fy. MURUS s.r.o. Praha na zpracování projektu oprav renesančních částí hradu Orliku nad Humpolcem. Projekt byl zpracován a připomínkován všemi pověřenými institucemi. Hrazení projekčních prací proběhlo z prostředků pobočky, získaných provozem hradního areálu v roce 1997. Částka na úhradu činila 39.900,- Kč a byla uhrzena v lednu 1999. Pro nadšené příznivce hradu tak zbývá nelehký úkol zainteresovat na opravy několik vytypovaných možných sponzorů. Celkové předpokládané stavební náklady činí cca 970.000,- Kč (nepočítáme-li náklady na archeologa či stavební dozor). Pro letošní či příští sezónu je třeba získat finance cca 400 tisíc korun na opravy havarijních částí z navržené realizace. Okresní úřad jako zástupce majitele (státu) není schopen tuto částku uvolnit. O výši možného příspěvku OkÚ Pelhřimov bude vedeno další jednání.

Zpráva o činnosti v r. 1998: Pobočka se sešla na výroční schůzi dne 8. 2. 1998 (viz Hláska IX, č. 2). Počátek roku byl zaznamenán v duchu vleklých jednání mezi OkÚ Pelhřimov a novou společností Castrum o.p.s. o uzavření smlouvy o užívání a správě hradu Orlika. Všem, kteří se těchto jednání účastnili (zástupci naší pobočky, zástupci nové společnosti a města Humpolce) tímto děkují za jejich trpělivost při boji za práva na život této organizace a příspěví pro hrad samý. Smlouvu se podařilo uzavřít počátkem června, což zapříčinilo opoždění návštěvnické sezóny. Přesto díky jednotlivým členům mohly do té doby areál navštívit desítky turistů po předběžné dohodě. Nepřeji nikomu, ani svým následovníkům, aby se tato záležitost opakovala, protože jednání v takovém duchu, jako se vedla s vedením OkÚ, mají pouze za následek ochabnutí zájmu mladé generace a dobrovolných aktivistů zanícených pro údržbu památek. Přesto bylo kompromisem nové společnosti dosaženo úspěchu a tak od 13. 6. byl areál otevřen veřejnosti. V měsících červnu a září bezplatně prováděli návštěvníky a střežili hrad členové pobočky a jejich známí, taktéž byla prováděna dobrovolnými silami údržba hradního areálu v době sezóny. Všem dobrovolným a nezištným pracovníkům děkujeme. Schůzky měsíčně stanovené se podařilo držet pouze v počátku roku a tak byly odvolány. Schůzky byly konány na základě potřeb řešení jednotlivých akcí na hradě. Členové byli přizváni na jednání společnosti Castrum o.p.s. a tak se podařilo skloubit

veškeré potřeby základny. 22. 8. za účasti zástupců pobočky proběhlo ukončení šermířské sezóny na hradě Lipnici, kde naši členové a spříznění předváděli řemeslo hrnčířské a kamnářské, opracování dřeva a tesařinu. Dne 30. 10. proběhla členská schůze, kde byly předběžně navrženy akce na Orliku v roce 1999 a zvolen nový člen za pobočku do správní rady Castrum o.p.s. Stal se jím Bc. Jaroslav Pinkas (odvolán ing. Petr Digrin pro stabilní neúčast na jednáních). Dále bylo konstatováno a dohodnuto, že je třeba vydat novou publikaci o Orliku. Do knihovny pobočky byla v roce 1998 přikoupena publikace AH 23/1998. Knihovnu spravuje J. Pinkas, Senužaty 83
F. Kocman

Zpráva o hospodaření v r. 1998: Zůstatek z předchozího roku: 43960.20 Kč. Příjmy: 1907.56 Kč (čl. příspěvky, předplatné Hlázky, úroky). Výdaje: 2125.20 Kč (elektřina, poštovné, kanc. potřeby, knihovna, vedení účtu). Zůstatek: 43742.56 Kč.
pokladník O. Vacek

Pobočka Zlín

V lednu se část členů pobočky zúčastnila zimního výletu ma hrad Helfštýn, dále 6. 2. 99 byla na programu již tradiční návštěva zřícenin hradu Cimburka. 7. 3. se uskutečnil výlet na zříceninu hradu Brumova. Na jaře letošního roku se opět zaměří činnost části členstva na organizaci tradiční akce "Dobývání hradu Lukova". Budeme opět pomáhat při konzervačních a archeologických pracích na zříceninách hradu Lukova. Dále mají členové pobočky možnost účastnit se devítidenního zájezdu "Za poznáním památek středověké Francie". V plánu jsou objekty Bourg en Bresse, katedrála Brou, benediktýnský klášter Cluny z 10. stol., donjony Oingt a Ternand, opevněné město z hradem Chatillon z 12. st., středověké vesnice Pommiers, Monbrison, Thiers a Riom (muzeum výroby zbraní), Clermont-Ferrand (metropole Auvergne), Chateau du Val, Ussel (středověké město), Tulle (výroba historických zbraní), Aubazine (klášter z 12. st.), Brive la Gaillarde (historické jádro města), katedrála Conques, středověké město Espalion, hrad a město Rovamadour, donjon Castelna Bretenoux, středověký most a město Cahors, hrad St. Cirq Lapopie, opevněné město s donjonem Najac, Albi (katedrála s městem), středověké město Carcassonne, historické město s katedrálou Narbone, opevněné město s donjonem Aiques Mortes, římské památky v Nimes a Arles, města s hrady Beaucaire a Tarascon, Les Baux (starý hrad na skalním ostrohu), metropole Provence Marseille, dále Chateau d If, Avignon, Orange, Ulm.

Zpráva o hospodaření v r. 1998: Zůstatek: 373.80 Kč. Příjmy: 890 Kč (čl. příspěvky 810, na Hlášku 80). Výdaje: 646.20 Kč (poštovné, xerox 155.20, za Hlášku, příspěvek Radě, novinová sazba za Hlášku 491). Zůstatek: 617.60 Kč. J. Hoza

Pobočka Praha

Třídenní exkurzi po hradech, zámcích a dalších památkových objektech oblasti Českomoravské vysočiny, ev. Bystricka, připravuje na dny 24. - 26. září 1999 pražská pobočka KAS. Doprava autokarem. Přihlášky možno zasílat Ing. Petru Valentovi, Protivova 2/1387, 149 00 Praha 4 (tel. 02-7923313, 02-3110221). Členové všech poboček jsou srdečně zváni.

Květnový zájezd na Slovensko vedl do oblastí Malých Karpat, pohoří Trábeč, Povážský Inovec a Myjavská pahorkatina a obsáhl 30 památkových objektů. Je třeba velmi ocenit obětavé průvodcovské služby vedoucího pracovníka Chráněné krajinné oblasti Malé Karpaty pana Fandáka, který se nám věnoval po celé dva dny. Lze jen litovat malé účasti mimopražských členů. (Podrobný popis v příštím čísle)

Informace od dalších poboček redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela. Uzávěrka dalšího čísla: 10. 9. 1999.

Podávání novinových zásilek povoleno Oblastní správou pošt v Plzni, č.j. P/7 - 1142: 17 - 158/92 ze dne 26. 10. 1992.

HLÁSKA, Zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. Cena 20 Kč. ISSN 1212-4974

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. červencové dekádě 1999. Šéfredaktor Petr Rožmberský (zást. ing. P. Mikota). Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. email : hrady@post.cz.

Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění Magistrátu města Plzně. Registrováno pod značkou OK ÚmP 23/1991. 350 výtisků.

zastávkou byl hrad Prostibof (zámek Kopec), měnící se ve zříceninu. Před mostem přes příkop se účastníci zájezdu zastavili u křížů zemřelých členů KASu, pánu Navrátila a Šváhka, a věnovali jim tichou vzpomínku. Především mladší členové klubu sestoupili ještě do gotických sklepů hradu a pak se již jelo domů. Všichni byli spokojeni a plní dojmů jak z návštěvných památek, tak z krásné přírody.

Další autobusový zájezd se koná v sobotu 4. září. Odjezd v 7.45 z parkoviště v býv. Nádražní třídě, návrat před 19.00 hod. Pod vedením pana Schierla navštívíme rozhraní okresů Plzeň - sever a Karlovy Vary. V plánu je návštěva záhadného hrádku Liběšova, románského kostela v Krašově, tvrze Vikošova, Probošského Hrádku, hradů v Bečově a Toužimě (oběd), zříceniny Hartenštejna, tvrze v Údrči, zámku Valče a Chyš. Vezměte známé a příbuzné, autobus je třeba naplnit. Cena 110 Kč, děti do 15 let 20 Kč. Závažné přihlášky přijímá a peníze vybírá ing. Josef Čihák každou první středu v měsíci na klubových schůzkách v salónu restaurace U námořníka. Domluva možná na telefonu (019)7035025 - zaměstnání. (019)537180 - domů.

Pobočka Humpolec

Kontaktní adresa: KAS pob. Humpolec, Hradská 818, 396 01 Humpolec.

Dne 12. 2. se členové pobočky sešli k odsouhlasení nového členu za město v dozorčí radě Castrum o.p.s. Stař se jím ing. Bedřich Stejskal. Dále byla na základě usnesení schůzky z 8. 2. 1998 uzavřena smlouva s fy. MURUS s.r.o. Praha na zpracování projektu oprav renesančních částí hradu Orliku nad Humpolecem. Projekt byl zpracován a připomínkován všemi pověřenými institucemi. Hrazení projekčních prací proběhlo z prostředků pobočky, získaných provozem hradního areálu v roce 1997. Částka na úhradu činila 39.900,- Kč a byla uhrazena v lednu 1999. Pro nadšené příznivce hradu tak zbývá nelehký úkol zainteresovat na opravy několik vytypovaných možných sponzorů. Celkové předpokládané stavební náklady činí cca 970.000,- Kč (nepočítáme-li náklady na archeologa či stavební dozor). Pro letošní či příští sezónu je třeba získat finance cca 400 tisíc korun na opravy havarijních částí z navržené realizace. Okresní úřad jako zástupce majitele (státu) není schopen tuto částku uvolnit. O výši možného příspěvku OkÚ Pelhřimov bude vedeno další jednání.

Zpráva o činnosti v r. 1998: Pobočka se sešla na výroční schůzi dne 8. 2. 1998 (viz Hláska IX, č. 2). Počátek roku byl zaznamenán v duchu vleklých jednání mezi OkÚ Pelhřimov a novou společností Castrum o.p.s. o uzavření smlouvy o užívání a správě hradu Orlika. Všem, kteří se těchto jednání účastnili (zástupci naší pobočky, zástupci nové společnosti a města Humpolce) tímto děkují za jejich trpělivost při boji za práva na život této organizace a příspěvi pro hrad samy. Smlouvu se podařilo uzavřít počátkem června, což zapříčinilo opoždění návštěvnícké sezóny. Přesto díky jednotlivým členům mohly do té doby areál navštívit desítky turistů po předběžné dohodě. Neptejte nikomu, ani svým následovníkům, aby se tato záležitost opakovala, protože jednání v takovém duchu, jako se vedla s vedením OkÚ, mají pouze za následek ochabnutí zájmu mladé generace a dobrovolných aktivistů zanícených pro údržbu památek. Přesto bylo kompromisem nové společnosti dosaženo úspěchu a tak od 13. 6. byl areál otevřen veřejnosti. V měsících červnu a září bezplatně prováděli návštěvníky a sřezili hrad členové pobočky a jejich známí, taktéž byla prováděna dobrovolnými silami údržba hradního areálu v době sezóny. Všem dobrovolným a neziskovým pracovníkům děkujeme. Schůzky měsíčně stanovené se podařilo držet pouze v počátku roku a tak byly odvolány. Schůzky byly konány na základě potřeb řešení jednotlivých akcí na hradě. Členové byli přizváni na jednání společnosti Castrum o.p.s. a tak se podařilo skloubit

veškeré potřeby základny. 22. 8. za účasti zástupců pobočky proběhlo ukončení šermířské sezóny na hradě Lipnici, kde naši členové a spřizněnci předváděli ferneslo hrstiřské a kamnářské, opracovávání dřeva a tesafinu. Dne 30. 10. proběhla členská schůze, kde byly předběžně navrženy akce na Orliku v roce 1999 a zvolen nový člen za pobočku do správní rady Castrum o.p.s. Stař se jím Be. Jaroslav Pinkas (odvolán ing. Petr Digrin pro stábilní neúčast na jednáních). Dále bylo konstatováno a dohodnuto, že je třeba vydat novou publikaci o Orliku. Do knihovny pobočky byla v roce 1998 přikoupena publikace AH 23/1998. Knihovnu spravuje J. Pinkas, Senožaty 83

Zpráva o hospodaření v r. 1998: Zůstatek z předchozího roku: 43960.20 Kč. Příjmy: 1907.56 Kč (čl. příspěvky, předplatné Hlázky, úroky). Výdaje: 2125.20 Kč (elektrina, poštovné, kanc. potřeby, knihovna, vedení účtu). Zůstatek: 43742.56 Kč. *pokladník O. Vacek*

Pobočka Zlín

V lednu se část členů pobočky zúčastnila zimního výletu na hrad Helfštýn, dále 6. 2. 99 byla na programu již tradiční návštěva zřícenin hradu Cimburka. 7. 3. se uskutečnil výlet na zříceninu hradu Brumova. Na jaře letošního roku se opět zaměřil činnost části členstva na organizaci tradiční akce "Dobývání hradu Lukova". Budeme opět pomáhat při konzervačních a archeologických pracích na zříceninách hradu Lukova. Dále mají členové pobočky možnost účastnit se devítidenního zájezdu "Za poznáním památek středověké Francie". V plánu jsou objekty Bourg en Bresse, katedrála Brou, benediktýnský klášter Cluny z 10. stol., donjony Oingt a Ternand, opevněné město z hradem Chatillon z 12. st., středověké vesnice Pommeres, Monbrison, Thiers a Riom (muzeum výroby zbraní), Clermont-Ferrand (metropole Auvergne), Chateau du Val, Ussel (středověké město), Tulle (výroba historických zbraní), Aubazine (klášter z 12. st.), Brive la Gaillardie (historické jádro města), katedrála Conques, středověké město Espalion, hrad a město Roumadour, donjon Castelnaud Bretenoux, středověký most a město Cahors, hrad St. Cirq Lapopie, opevněné město s donjonem Najac, Albi (katedrála s městem), středověké město Carcassonne, historické město s katedrálou Narbone, opevněné město s donjonem Aigues Mortes, římské památky v Nimes a Arles, města s hrady Beaucaire a Tarascon, Les Baux (starý hrad na skalním ostrohu), metropole Provence Marseille, dále Chateau d'If, Avignon, Orange, Ulm.

Zpráva o hospodaření v r. 1998: Zůstatek: 373.80 Kč. Příjmy: 890 Kč (čl. příspěvky 810, na Hlášku 80). Výdaje: 646.20 Kč (poštovné, xerox 155.20, za Hlášku, příspěvek Radě, novinová sazba za Hlášku 491). Zůstatek: 617.60 Kč. *J. Hoza*

Pobočka Praha

Třidenní exkurzi po hradech, zámcích a dalších památkových objektech oblastí Českomoravské vysočiny, ev. Bystřicka, připravuje na dny 24. - 26. září 1999 pražská pobočka KAS. Doprava autokarem. Přihlášky možno zasílat ing. Petru Valentovi, Protivova 2/1387, 149 00 Praha 4 (tel. 02-7923313, 02-3110221). Členové všech poboček jsou srdečně zváni.

Květnový zájezd na Slovensko vedl do oblastí Malých Karpat, pohorí Trábeč, Povážský Inovec a Myjavská pahorkatina a obsáhl 30 památkových objektů. Je třeba velmi ocenit obětavé průvodcovské služby vedoucího pracovníka Chráněné krajinné oblasti Malé Karpaty pana Fandáka, který se nám věnoval po celé dva dny. Lze jen litovat malé účasti mimopražských členů. (Podrobný popis v příštím čísle)

Informace od dalších poboček redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela. Uzávěrka dalšího čísla: 10. 9. 1999.

Podávání novinových zásilek povoleno Občasnou správou pošt v Plzni, č. j. P/7 - 1142: 17 - 158/92 ze dne 26. 10. 1992.

HLÁSKA, Zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. Cena 20 Kč. ISSN 1212-4974

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. červencové dekádě 1999. Šéfredaktor Petr Rožmberský (zást. ing. P. Mikota). Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň, email: hrady@post.cz.

Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění Magistrátu města Plzně. Registrováno pod značkou OK ÚmP 23/1991 350 výtisků.